

AUTTAVIEN TAHOJEN KÄYTTÄMINEN OSANA POLIISITYÖTÄ

Miten se toimii Helsingissä?

Heikki Kinnunen & Juho-Ville Antikainen

3/2019

Tiivistelmä

Tekijät Heikki Kinnunen ja Juho-Ville Antikainen	Tutkinto Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi Auttavien tahojen käyttäminen osana poliisityötä - Miten se toimii Helsingissä	Julkisuusaste Julkinen
Ohjaajat Heli Jalander ja Ossi Kaario	Opinnäytetyön muoto Laadullinen tutkimus
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvitetään, millaista yhteistyö poliisin asiakkaan auttamisessa on ja miten se toteutuu poliisin eri yksiköiden ja poliisin asiakkaita auttavien tahojen välillä Helsingissä.</p> <p>Tutkimus suoritettiin henkilöhaastatteluiden ja kyselylomakkeiden avulla. Päädyimme haastattelemaan Helsingin poliisilaitoksella työskenteleviä tutkinnanjohtajia eri tutkintaryhmistä, joiden uskoimme olevan aktiivisesti yhteistyössä eri tukipalveluita tarjoavien tahojen kanssa.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, missä merkityksessä tukipalveluiden tarjoaminen ja sen osalla tehtävä yhteistyö on niin poliisin, auttavien tahojen, kuin asianosaistenkin kohdalla. Jatkuva ja aktiivinen yhteistyö ja keskustelu mahdollistavat tukipalveluiden kehittymisen ja käytäntöjen paranemisen poliisin ja auttavien tahojen välillä. Asianosaisten ohjaaminen taas saattaa olla merkittävässä roolissa asianosaisten yrittäessä selviytyä kokemastaan tilanteesta niin henkisissä, kuin käytännön asioihin liittyvissä kysymyksissä. Tutkimuksen myötä esille nousi niin yhteneviä, kuin eroavia toimintatapoja, hyötyjä ja kehittämiskohteita auttavien tahojen käyttämisessä osana poliisitoimintaa.</p> <p>Opinnäytetyö on suunnattu lähtökohtaisesti poliiseille, mutta siitä on varmasti hyötyä myös auttaville tahoille.</p>	
Sivumäärä 40 + 2 liitesivua	Tarkastuskuukausi ja -vuosi 3/2019
Avainsanat Uhri, tukipalvelut, ohjaaminen, auttaminen	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	3
2.1	Rikosuhridirektiivi.....	4
2.2	Lainsäädäntö.....	6
2.3	Poliisihallituksen ohje.....	8
2.4	Yleistä auttavista tahoista.....	10
2.5	Uhrin asema Suomessa.....	12
3	TUTKIMUSASETELMA.....	14
3.1	Aiheen valinta.....	14
3.2	Aiheen rajaaminen.....	15
3.3	Tutkimusmenetelmä.....	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	18
4.1	Aineiston hankkiminen.....	18
4.2	Teemahaastattelut.....	18
4.3	Kyselyt auttaville tahoille.....	20
4.4	Aineiston analysointi.....	20
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	22
5.1	Auttavien tahojen käyttäminen ja asiakkaan ohjaaminen.....	22
5.2	Muu yhteistyö ja yhteydenpito.....	26
5.3	Kehittämiskohteet ja onnistumiset poliisin ja auttavien tahojen välisessä yhteistyössä.....	27
5.4	Yhteistyön hyödyt.....	30
5.5	Tuloksien yhteenveto.....	31
6	POHDINTA.....	33
7	LÄHTEET.....	38

LIITTEET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihetta miettiessämme molemmat kiinnostuimme poliisin asiakkaita auttavista tahoista. Aihe on ajankohtainen, koska poliisi on päivittäin tekemisissä asiakkaiden kanssa, joita tulisi ohjata avun piiriin. Rikoksen uhriksi joutuminen saattaa aiheuttaa ihmisissä erilaisia reaktioita, joiden seurauksena henkilölle saattaa syntyä tarve erilaisille tukitoimille. Toisaalta myös yhteistyö hyödyttää myös poliisin työtä, sillä poliisilla on oma selkeä roolinsa rikosasioiden selvittämisessä ja tutkimisessa. Tällöin poliisin asiakkaana oleva henkilö saa tarvitsemansa oikeanlaisen avun ja poliisi voi keskittyä omiin tehtäviinsä.

Ennen työharjoitteluun lähtöä opinnoissamme oli enimmäkseen vain sivuttu aihetta tukipalveluista ja tuen tarjoamisesta, mutta varsinaista opetusta auttavista tahoista oli ollut vain vähän. Tämän takia koemme, että tietoisuuden lisääminen asiakkaita auttavista tahoista olisi poliisin keskuudessa tärkeää. Koska molemmat suoritimme harjoittelujaksomme Helsingissä, päätimme keskittyä tarkastelemaan tilannetta Helsingin poliisilaitoksessa.

Tietoisuus käytettävissä olevista tukipalveluista on poliisille tärkeää, jotta asiakas osataan ohjata oikean avun piiriin. Tämä myös helpottaa poliisin työskentelyä, kun toimintamallit ovat vakiintuneet ja tieto leviää. Myös jatkuva keskustelu poliisin ja tukipalveluita tarjoavien tahojen kanssa on asia, mihin tulisi kiinnittää huomiota. Aktiivisen vuorovaikutuksen kautta voidaan päivittää jo olemassa olevia tietoja, kokemuksia ja käytäntöjä.

Työmme selvittääkin vastauksen kysymykseen: millaista yhteistyö poliisin asiakkaan auttamisessa on ja miten se toteutuu poliisin eri yksiköiden ja poliisin asiakkaita auttavien tahojen välillä Helsingissä?

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Avun tarve ei välttämättä liity aina rikosoikeudelliseen asiaan. Haluamme kuitenkin keskittyä pääosin poliisin ja tukipalveluita tarjoavien tahojen työskentelyyn sekä yhteistyöhön. Käsittelemme rikoksen kohteeksi joutuneen uhrin asemaa ja sitä tilannetta, mihin hän joutuu rikoksen jälkeen. Avun tarjoamisessa on tärkeää huomioida uhrin lisäksi epäiltyjen ja todistajien mahdollinen tarve tukipalveluille. Myöhemmin tulemme myös tarkastelemaan sekä poliisien että tahojen näkökulmaa yhteistyöhön ja toimintaan.

Rikosasiat ovat viranomaisvetoisia toisin kuin siviiliasiat. Viranomaisvetoinen tarkoittaa sitä, että esitutkintaa toimittamaan oikeutettu viranomainen (poliisi) selvittää, onko rikosta tapahtunut. Mikäli esitutkinnassa saadaan näyttöä rikoksesta, asia etenee syyttäjälle, joka suorittaa syyteharkinnan. Poliisin suorittama esitutkinta käynnistyy joko rikoksen uhrin tekemänä tutkintapyyntönä tai poliisin oman toiminnan tuloksena. Syyttäjä ei keskity asianomistajan etujen ajamiseen, vaan hänen tehtävänsä on huolehtia siitä, että rikokseen syyllistyneet henkilöt saavat teostaan rangaistuksen. Rikosasioiden oikeudenkäyntiuudistus 1997 on kuitenkin mahdollistanut sen, että syyttäjä voi tuomioistuimessa ajaa asianomistajan vahingonkorvausvaatimusta. (Rikosuhripäivystys, 2004, 9–10.)

Uhriksi voidaan lukea kaikki, jotka ovat kohdanneet rikoksen tunnusmerkistön täyttävän teon. Tällöin uhri määräytyy todennäköisesti jo rikostutkinnan aikana. (Rikosuhripäivystys 2004, 17.) Kaikki uhriksi joutuneet eivät eri syistä tee rikosilmoitusta tapahtuneesta rikoksesta. Esimerkiksi läheisväkivallan uhri ei välttämättä halua tehdä rikosilmoitusta lähiomaisestaan. Toisena esimerkkinä läheisväkivaltatapauksessa voisi olla se, että uhri pelkää ilmoituksen tekemisen vain pahentavan tilannetta. (Tuorila 2000, 13.)

Rikoksen uhriksi voidaan lukea myös esimerkiksi varsinaisen asianomistajan läheiset tai vaikkapa rikosasian todistajat. Monesti nämäkin ihmiset tulevat kokemaan rikoksesta seuranneet vaikutukset. (Rikosuhripäivystys 2004, 17; Tuorila 2000, 13.) Oikeusministeriön nimeämä rikosuhritoimikunta on käsitellyt käsitettä ”uhri” ja vertaa sitä laajeneviin kehiiin. Kehien keskipisteenä on rikoksen kohteeksi joutunut henkilö, kun taas ulommilla kehillä ovat ne ihmiset, joihin rikos vaikuttaa lievemmin. (Rikosuhripäivystys 2004, 17.)

Lilli Kero tuo opinnäytetyössään “Rikoksen uhrin asema - Materiaalipankki apuna uhrin kohtaamisessa” esille rikoksen tekijän ja uhrin roolien päällekkäisyyden. Keron mukaan erityisryhmillä, kuten päihteidenkäyttäjillä ja asunnottomilla on suurin todennäköisyys joutua rikoksen kohteeksi ja usein nämä henkilöt ovatkin tuttuja niin uhrin kuin tekijän roolissa. Tämä johtaa Keron mukaan siihen, että päällekkäisten roolitusten takia, auttamalla rikoksen tekijöitä, autamme myös niiden uhreja. (Kero 2017, 5–6)

Rikosoikeus ei ole kansainvälistä, vaan kunkin valtion vallanpitäjä määrittelee, kuinka rikosoikeus on järjestetty. Jotkin valtioista ovat sopineet kuitenkin kansainvälisiä sopimuksia, joiden seurauksena valtion oman rikosoikeuden rinnalle tulee esimerkiksi kansainvälinen lainkäyttöelin. (Rikosuhripäivystys 2004, 8.)

2.1 Rikosuhridirektiivi

Euroopan Unioni on ottanut yhdeksi tavoitteekseen pitää yllä sekä kehittää vapauden ja turvallisuuden aluetta ja sitoutuu suojelemaan rikosten uhreja. Sen takia Euroopan Unioni on säätänyt direktiivin 2012/29/EU, jossa säädetään uhrin oikeuksista. Esille nostettuja oikeuksia ovat esimerkiksi uhrin oikeus saada asiaankuuluvaa tietoa, suojelua, tukea ja mahdollisuuden osallistua rikosoikeudellisiin menettelyihin. (2012/29/EU.)

Direktiivin 2 luku käsittelee tietojen ja tuen antamista viranomaisen ja uhrin välillä. Sen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava niitä toimenpiteitä, joilla autetaan uhria tulemaan ymmärretyksi ja jota uhri itse ymmärtäisi tilanteen aina ensimmäisestä yhteydenotosta alkaen. Tällöin viranomaiselle jää velvollisuus hoitaa yhteydenpito selkeästi ja ymmärrettävästi niin, että uhri ymmärtää viestinnän sisällön. (2012/29/EU.)

2 luvun 4. artikla käsittelee niitä asioita, mistä viranomaisen tullee ilman turhaa viivytystä ilmoittaa uhrille tämän otettua yhteyttä viranomaiseen. Ilmoitettavia asioita ovat:

- Minkälaista tukea uhrin on mahdollista saada ja keneltä. Tilanteen niin vaatiessa, myös tietoa lääketieteellisen avun ja erityistuen saatavuudesta.
- Uhrin omasta asemasta ja rikosilmoitukseen liittyvistä menettelyistä.
- Missä tapauksessa ja miten uhrin on mahdollisuus saada suojelua ja mitä suojelutoimenpiteet pitävät sisällään.
- Milloin ja miten uhri voi saada oikeudellista neuvontaa, oikeusapua ja muuta neuvontaa.
- Milloin ja miten uhri voi saada korvausta.
- Millä edellytyksillä ja miten uhrilla on mahdollisuus saada tulkkausta.

- Uhrin etuja suojaavat toimenpiteet, jos uhri asuu toisessa jäsenvaltiossa kuin missä rikos tehtiin.
- Valituksen tekemiseen liittyvät menettelyt viranomaisen toiminnasta.
- Uhrin asioita koskevia yhteydenottoja varten yhteystiedot.
- Saatavilla olevat korjaavan oikeuden palvelut.
- Milloin ja miten uhri voi saada korvausta rikosoikeudellisen menettelyn aiheuttamista kuluista.

Edellä luetellut ilmoitettavat asiat ja niiden yksityiskohdat voivat vaihdella uhrin tarpeista ja rikoksen luonteesta riippuen. Tarvittaessa lisätietoja voidaan antaa myös myöhemmissä vaiheissa. (2012/29/EU.)

Direktiivin 2 luvun 4. artiklan kohtaan a: *minkälaista tukea uhri voi saada ja keneltä, tarpeen mukaan myös perustiedot lääketieteellisen avun, erityistuen, mukaan lukien psykologinen tuki, saatavuudesta, sekä vaihtoehtoisesta majoituksesta (2012/29/EU, 66).* liittyen direktiivissä käsitellään myös tarkemmin tarjolla olevaa apua.

2 luvun 8 ja 9 artikla käsittelevät uhrin oikeudesta käyttää tukipalveluita ja tukipalveluista saatavaa tukea. 8. artiklan mukaan jäsenmaiden on huolehdittava sellaisten uhrin etuja edistävien maksuttomien tukipalveluiden järjestämisestä, että uhrilla on mahdollisuus käyttää niitä omien tarpeidensa mukaisesti. Myös uhrin perheenjäsenillä tulee olla mahdollisuus käyttää uhrille suunnattuja tukipalveluja uhriin kohdistuneen rikoksen aiheuttaneiden vahinkojen mukaisesti. Jokaisen jäsenvaltion tulee tämän lisäksi pyrkiä järjestämään erityistukipalveluita uhrin käytettäväksi muiden yleisten tukipalveluiden lisäksi. Jäsenvaltioiden on helpotettava uhrin ohjaamista näiden tukipalveluiden piiriin toimivaltaisen viranomaisen toimesta. (2012/29/EU.)

Artiklan mukaan tukipalvelut ja erityistukipalvelut voidaan järjestää joko valtion toimesta julkisina tai valtiosta riippumattomien järjestöjen toimesta. Palvelut voidaan myös järjestää joko ammattilais- tai vapaaehtois pohjalta. Kuitenkin uhrin mahdollisuudesta käyttää näitä tukipalveluja tulee huolehtia, vaikkei uhri olisi tehnyt rikosilmoitusta toimivaltaiselle viranomaiselle. (2012/29/EU.)

Direktiivin 9. artikla säättää tarkemmin siitä, millaista uhrin tukipalveluista saatavan tuen on tarjottava. Tukipalveluiden on tarjottava sellaista neuvontaa, tukea ja tietoa, jotka ovat olennaisia uhrin oikeuksien käyttämisen kannalta. Tukipalveluiden tulee myös antaa tietoa käytettävissä olevista erityistukipalveluista, emotionaalisesta tuesta, neuvontaa rikoksesta

johtuviin taloudellisiin kysymyksiin sekä neuvontaa toistuvan uhriksi joutumisen, pelottelun ja kostotoimien riskiä ja ehkäisemistä koskevaa neuvontaa. Aikaisemmin mainittujen erityistukipalveluiden tulee pitää sisällään vähintään suojaa tai muun väliaikaisen majoituksen mahdollisuuden sekä kohdennettua tukea uhreille, joilla on erityistarpeita. Näihin lukeutuvat esimerkiksi seksuaalisen väkivallan uhrit. (2012/29/EU.)

2.2 Lainsäädäntö

Tässä osiossa keskitymme tarkastelemaan pääasiassa esitutkintalaissa säädettyjä lakeja asianomistajan oikeuksista ja velvollisuuksista. Suomessa viranomaiset joutuvat ottamaan toiminnassaan huomioon eri lakien vaikutukset. Näissä lakipykälissä pystyy havaitsemaan rikosuhridirektiivin 2012/29/EU vaikutuksen varsinkin uhriin liittyvien asioiden yhteydessä. Direktiivin myötä jäsenvaltioiden on pitänyt saattaa direktiivin edellyttämät lait ja asetukset voimaan, ja hallituksen esitys HE 66/2015 koskeekin uhrien aseman parantamista.

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. (Hallintolaki 2:7§.)

Hallintolaissa on säädettyä hyvän hallinnon perusteet, jotka toimivat myös poliisin toiminnan perustana. Lain mukaan viranomaisen toiminnan tulee olla tasapuolista ja puolueetonta. Viranomaisen tulee myös antaa asiakkaan tarpeiden mukaista ohjeistusta hallintoasian hoitamiseen (Hallintolaki 2:6§, 2:8§.)

Esitutkintalaissa säädetään, että esitutkinnan suorittaa poliisi. Laki listaa myös muiksi esitutkintaa suorittaviksi viranomaisiksi rajavartio-, tulli- ja sotilasviranomaiset. Näiden esitutkintatoimivallasta säädetään eri laeissa. (Esitutkintalaki 2:1§.)

Esitutkintalaki määrää, että Suomessa esitutkintaviranomaiselle ilmoitetusta rikoksesta tai tapahtumasta, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, on esitutkintaviranomaisen viipymättä kirjattava ilmoitus (Esitutkintalaki 3:1§.) Mikäli on syytä epäillä, että on tapahtunut rikos, esitutkintaviranomaisen on suoritettava asiasta esitutkinta. Ennen esitutkinnan aloittamista esitutkintaviranomaisen on selvitettävä rikosepäilyyn liittyvät seikat. Tällöin erityisesti

huomioitavaksi tulee se, ettei ketään aseteta aiheettomasti rikoksesta epäillyn asemaan (Esitutkintalaki 3:3§.)

Esitutkinnan asianosaisia ovat asianomistaja, rikoksesta epäilty ja muu henkilö, jonka oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin rikos ja sen selvittäminen voivat vaikuttaa (Esitutkintalaki 2:5§). Asianomistajalla on rikosprosessin aikana oikeus saada avustaja tai tukihenkilö (Esitutkintalaki 2:6§).

Asianomistajan avustajan tai tukihenkilön on oikeus olla mukana kuulustelussa, ellei tutkinnanjohtaja kiellä sitä painavista syistä. Epäillyn osalta avustajan läsnäolo voidaan kieltää vain, jos se on välttämätöntä rikoksen selvittämiseksi. Jutun tutkija voi myös sallia muidenkin henkilöiden läsnäolon kuulustelussa, kunhan se ei vaikeuta tutkintaa (Esitutkintalaki 7:12§.)

Esitutkintaviranomaisen on kerrottava tutkittavan jutun asianomistajalle tämän oikeuksista ja velvollisuuksista ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkintalain 4 luvun 18 § nostaa ensimmäisenä kohtana esille asianomistajan oikeuden saada ohjeistusta käytettävissä olevista tukipalveluista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että poliisilla on velvollisuus vähintään kertoa asianomistajalle tukipalveluista ja kuinka niihin saa yhteyttä. (Esitutkintalaki 4:18§.)

Kuulusteltavaa on aina kohdeltava rauhallisesti ja asiallisesti (Esitutkintalaki 7:5§). Ennen kuulustelua asianomistajalle on myös ilmoitettava, milloin hänellä voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustaja tai tukihenkilö (Esitutkintalaki 7:10§).

Jos rikoksesta epäilty on alle 18-vuotias, on teosta ilmoitettava aina sosiaaliviranomaiselle ja varattava tilaisuus lähettää edustaja kuulusteluun. Esitutkintaviranomaisen tulee myös toimittaa kuulustelupöytäkirja sosiaaliviranomaiselle. (Esitutkintalaki 7:16§.)

Esitutkintaviranomaisen on tehtävä arvio siitä, onko asianomistajalla erityistä suojelun tarvetta asiaa käsitellessä esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä. Arviota tehdessä tulee ottaa erityisesti huomioon asianomistajan henkilökohtaiset olosuhteet sekä rikoksen laatu (Esitutkintalaki 11:9a§.) Mikäli arvion yhteydessä asianomistajalla havaitaan erityisen suojelun tarve, tätä seuraavat toimenpiteet on avattu tarkemmin esitutkintalain 11:9a§ ja 7:21§.

Suomessa on määritelty erikseen myös laki, joka tarkoituksena on auttaa rikoksen uhreja. Laki rikosuhrimaksusta on säädetty, jotta rikosten uhreja tukevien tahojen toimintaa voitaisiin rahoittaa. Rikosuhrimaksu tuomitaan rangaistuksen lisäksi, jos kyseisestä teosta on mahdollista tuomita vankeuteen. Laissa määritellään, että rikosuhrimaksu on 40 euroa, jos rikoksesta tuomittava suurin rangaistus on kuusi kuukautta vankeutta. Jos teosta säädetty suurin vankeusrangaistus voi olla yli kuusi kuukautta, teosta on maksettava rikosuhrimaksua 80 euroa. Oikeushenkilöille tuomittava rikosuhrimaksun määrä on 800 euroa. (Laki rikosuhrimaksusta.)

2.3 Poliisihallituksen ohje

Poliisi pyrkii eri toimijoiden kanssa jatkuvasti kehittämään esitutkintaprosessia. Kehitystyöllä pyritään yhtenäistämään toiminnot valtakunnallisesti huomioiden paikalliset olosuhteet. Kehitystyön ytimessä ovat väkivallan ennalta estäminen, rikoksen uhrin ohjeistaminen ja suojelutarpeen arviointi sekä sovittelu rikosasioissa. Rikosten selvittämisen yhteydessä poliisin tulee ottaa huomioon rikoksen uhrin, tämän omaisten sekä todistajan asema ja antaa heille tarvittavaa ohjausta tilanteen edellyttämien palveluiden piiriin. Uhrin ohjaaminen tukipalveluiden piiriin ja sovitteluun ei ole sidottuna rikoslajiin tai rikosnimikkeeseen, vaan ohjaaminen tulisi ottaa huomioon kaikissa rikosasioissa. Poliisihallitus on halunnut korostaa kaikkien toimenpiteiden tärkeyttä, joilla voidaan auttaa rikoksen uhria. Tämän takia Poliisihallitus on antanut ohjeen POL-2018-41886, missä käsitellään erikseen rikoksen uhrin ohjaamista. (POL-2018-41886.)

Suomessa toimii useita eri tahoja, jotka tarjoavat tukipalveluita ja osa näistä palveluista perustuvat pelkästään vapaaehtoisuhteistyöhön. Poliisihallituksen antamassa ohjeessa rikoksen uhrin ohjaamisesta ja rikosasioiden sovittelusta mainitaankin, että lakisääteisen toiminnan ja viranomaisyhteistyön lisäksi poliisi voi tehdä uhrin ohjaamisen sekä sovittelun osalta yhteistyötä näitä palveluja antavien järjestöjen kanssa. (POL-2018-41886.)

Poliisihallituksen ohjeen mukaan poliisin tulisi olla aktiivinen, tavoitteellinen ja suunnitelmallinen uhrin ohjaamisessa. Poliisin pitääkin ohjeistaa uhria viranomaisten tarjoamien palveluiden lisäksi järjestöjen palveluista. Ennen yhteystietojen välittämistä

tukipalveluja tarjoavalle järjestölle on kuitenkin kysyttävä asianomistajan suostumus tähän, sillä tukipalveluiden vastaanottaminen on täysin vapaaehtoista. (POL-2018-41886.)

Asianomistaja voi saada tukea rikosasioissa tukihenkilön muodossa. Tukihenkilön tarkoitus on antaa tukea asianosaiselle esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Tuki voi liittyä niin henkisen tuen antamiseen kuin käytännön neuvoihinkin rikosprosessiin liittyen. Tällaisia tukihenkilöitä ovat ROL-tukihenkilöt ja RIKU-tukihenkilöt. Tuomioistuin voi määrätä asianomistajalle ROL-tukihenkilön samoilla edellytyksillä, kuin se voi määrätä asianomistajalle avustajan. RIKU-tukihenkilönä toimii Rikosuhripäivystyksen ammattilainen tai tähän tehtävään koulutettu vapaaehtoinen henkilö, jolle ei ole annettu ROL-tukihenkilön määräystä. RIKU-tukihenkilö on käytännössä helpoin tapa saada tukihenkilö ja tällöin on myös kyse kuulusteltavaa tukevasta henkilöstä. (POL-2018-41886; Rikosuhripäivystys 2019; Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 2:1a§ ja 2:3§.)

Kuulusteltavaa tukevasta henkilöstä säädetään esitutkintalain 7. luvun 12. pykälässä (22.7.2011/805). Tutkija voi sallia kuulustelua tukevan henkilön läsnäolon pyynnöstä, mikäli se ei vaaranna rikostutkintaa tai salassapitovelvollisuutta. Toisin kuin ROL-tukihenkilölle, kuulustelua tukevalle henkilölle ei makseta korvausta valtion puolesta. (Esitutkintalaki 7:12§.)

Poliisin tulee huomioida myös mahdollisuus ennalta estävään toimintaan uusintarikollisuuden osalta, sillä myös rikoksesta epäillyn on mahdollista päästä näiden palvelujen piiriin. Poliisihallitus tuo ohjeessaan POL-2018-41886 esille, että rikoksiin puuttumisen pitäisi olla kokonaisvaltaista niin, että myös rikollisen käyttäytymisen aiheuttajiin puututtaisiin. Tässä vaiheessa muiden viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö korostuu. Poliisihallituksen ohjeen mukaan jokaisesta poliisin antamasta ohjeistuksesta tai ohjaamisesta tulisi tehdä merkinnät esitutkinta-asiakirjoihin ja tietojärjestelmiin.

Suomessa sovittelupalvelu toimii Sosiaali- ja terveysministeriön johdon ja valvonnan alaisena. Sovittelupalveluiden koordinointi ja kehittäminen on keskitetty Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle. Sovittelu mahdollistaa maksuttomana palveluna rikos- ja riita-asioiden käsittelyn osapuolten välillä ja sen kautta osapuolet voivat itse olla vaikuttamassa asian ratkaisuun esimerkiksi korvausasioissa. Sovittelussa voidaan käsitellä niitä rikoksia, mitkä katsotaan siihen soveltuviksi rikoksen laadun, tekotavan, rikoksesta epäillyn ja uhrin

välisen suhteen sekä muun kokonaisarvion perusteella. Sovittelussa rikos- tai riita-asian osapuolet tapaavat toisensa ulkopuolisen ja puolueettoman sovittelijan läsnä ollessa. Sovittelu on käytännössä avoin vaihtoehto kaikissa rikostyypeissä. Lain esitöissä kuitenkin mainitaan, että lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia ei tulisi pääsääntöisesti ottaa soviteltavaksi sekä suhtautua pidättyvästi lähisuhdeväkivaltaa sisältävien rikosten sovitteluun. (POL-2018-41886; Helsingin sovittelutoiminta 2019; Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1:3§.)

2.4 Yleistä auttavista tahoista

Rikosten uhrien auttaminen ja tukitoimet eivät ole uusia asioita. Euroopassa on aloitettu rikosten uhrien tukitoimet jo vuonna 1974 Iso-Britanniassa. Jo tuolloin ajatuksena oli estää rikoksien aiheuttamat lisävahingot uhreille. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 26)

Suomessa palveluita on valtion tukemana aloitettu tarjoamaan vuonna 1994. Tuolloin kirkko, sekä kuusi järjestöä perustivat Rikosuhripäivystyksen, joka on tänäkin päivänä suuressa osassa auttamassa rikosten uhreja ja heidän läheisiään. Tätä ennen palveluja oli tarjottu vain tiettyjen rikosten uhreille erilaisten järjestöjen toimesta. Ennen rikosuhripäivystyksen perustamista Suomessa vallitsi ajatus, että oikeusjärjestelmä ja sosiaali- ja terveydenhuolto ovat hoitaneet rikosten uhrien auttamisen. Poikkeuksen tähän loivat muutamat naisjärjestöt, jotka tarjosivat henkistä apua seksuaalirikosten ja lähisuhdeväkivallan uhreille. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 35)

Rikoksen uhri voi saada palveluita niin julkisen sektorin, kuin kolmannenkin sektorin toimijoilta. Julkiselta sektorilta apua voi saada esimerkiksi terveydenhuollon tai valtionkonttorin toimesta. Kolmannen sektorin toimijoita ovat taas muun muassa erilaiset järjestöt, jotka tarjoavat tukipalveluita niitä tarvitseville. Kansalaisille tulee taata riittävät palvelut valtion ja kuntien toimesta. Julkisen sektorin puolelta kuvaan astuvat tällöin mm. poliisi, syyttäjä ja tuomioistuin. Uhrilla on myös mahdollista saada apua esimerkiksi oikeudelliseen käsittelyyn. Eri tukipalveluita tarjoavat järjestöt ovat kuitenkin tärkeässä roolissa uhrin auttamisessa, koska kaikki uhrit eivät välttämättä ole tekemisissä viranomaisten kanssa. Kolmannen sektorin palvelut ovat usein kuitenkin pienimuotoisia. Myös tietyille ryhmille, kuten rikoksen tekijöille ja asunnottomille, suunnattuja palveluita on vähän. (Honkatukia 2011, 60–65.)

Näiden tahojen toiminta ei välttämättä ole suunnattu pelkästään rikoksen uhreille, mutta niiden kautta uhrit voivat silti saada tukea. Järjestöjen tarjoama tuki on pääasiassa

neuvonta- ja tukipalveluita, mikä voi pitää sisällään esimerkiksi juridista neuvontaa ja psykologisen tuen tarjoamista. Palvelut eivät keskity kuitenkaan esimerkiksi terveyspalveluiden tarjoamiseen. (Honkatukia 2011, 65.) Osa näistä tahoista toimii vain tietyllä alueella. Tahojen tarjoamissa palveluissa on eroja ja suurin osa näistä tahoista on suunnannut palvelunsa tiettyihin rikostapauksiin tai tietyille ihmisryhmille. Useilla tahoilla on myös toimintoja, jotka keskittyvät tarkkaan rajattuun kohderyhmään. Esimerkiksi Miessakit Ry:n Lyömätön linja –toiminto on kohdistettu auttamaan lähisuhteessa väkivaltaa käyttäneille miehille. Toiminto auttaa myös miehiä, jotka pelkäävät käyttävänsä väkivaltaa läheisiään kohtaan. (Miessakit Ry 13.3.2019.)

Rikoksen uhrin selviytymiseen vaikuttaa se, miten häntä kohdellaan tapahtuman jälkeen (Kjällman 2004, 85).

Nykyisin auttavilla tahoilla on olemassa hyvät nettisivut, joissa kukin taho esittelee toimintaansa. Tahojen esittelyssä tuodaan hyvin esille myös se, keille tahon toiminta on suunnattu. Tästä esimerkkinä voidaan mainita vaikkapa rikosuhripäivystys, joka tarjoaa palveluitaan kaikille rikoksen uhreille, uhrien läheisille ja todistajille. Miessakit ry:n toiminta on taas suunnattu pelkästään miespuolisille asiakkaille. Suvanto Ry tarjoaa palveluitaan vanhuksille.

Tukipalveluiden osalta RIKU tarjoaa käytännön neuvoja ja henkistä tukea rikoksen tai rikosyrityksen kohteeksi joutuneille, heidän läheisilleen ja rikosasiassa todistaville. Autamme rikoksen uhria toimimaan oikeuksiensa mukaisesti ja tuemme hänen selviytymistään rikoskokemuksesta. (Rikosuhripäivystys 2019.)

Työmuotoina ovat yksilötapaamiset, joita täydennetään tarvittaessa paritapaamisilla ja ryhmällä (Miessakit 2019).

Tahot mahdollistavat toimintansa saamansa rahoituksen avulla. Valtio on velvollinen tukemaan niitä järjestöjä, joiden toiminta tähtää uhrien auttamiseen (Euroopan Unioni 2012, 2012/29/EU, artikla 8). Muita toiminnan rahoittajia ovat mm. yritykset ja avustuskeskukset. (Tikkanen 2018, 21). Esimerkiksi Rikosuhripäivystys saa pääasiassa rahoituksensa oikeusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön kautta, Veikkauksen tuotoista (Rikosuhripäivystys 2019).

Honkatukia nostaa tutkimuksessaan myös esille tahojen rahoittamiseen liittyvänä seikkana sen, että kuinka kilpailu niukoista resursseista saattaa vaikuttaa palveluiden sisältöön. Kaikki Suomessa vaikuttavat tukipalvelut eivät ole päässeet vakituisen tuen piiriin, vaan rahoitus on pääasiassa määräaikaista. Tämä johtaa siihen, että tahot saattavat joutua kilpailemaan keskenään ihan vaan olemassaolostaan. (Honkatukia 2011, 71.)

2.5 Uhrin asema Suomessa

“Rikoksen uhrista huolehtiminen on ihmisoikeuskysymys”. Jokaisen kansalaisen pitäisi pystyä elämään ilman pelkoa joutumisesta rikoksen uhriksi. Rikoksia kuitenkin tapahtuu ja tämän takia tulee pyrkiä minimoimaan uhrille koituvia vaikutuksia yhteiskunnallisilla ratkaisuilla. (Rikosuhripäivystys 2004, 21.)

Suomessa rikoksen uhrin asema on hyvä (Honkatukia 2011, 1). Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että Suomessa uhrin rooli ja asema asianomistajana ovat selkeä. Uhrin kertomaa voidaan käyttää oikeudessa todistelutarkoituksessa ja hän voi yhtyä syyttäjän syytevaatimukseen. Uhri voi myös käyttää ns. toissijaista syyteoikeutta, mikäli syyttäjä jättää syytteen nostamatta asiassa. (Rikosuhripäivystys 2004, 19.) Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1. luvun 14 §:n (11.7.1997/689) määrittelee, että asianomistajalla mahdollisuus ajaa asiaansa itse oikeusasteilla, vaikka syyttäjä toteaisikin sen olevan kannattamatonta. Tästä puhutaan nimellä toissijainen syyteoikeus.

Suomessa on pitkälle kehittynyt rikosvahinkojen korvausjärjestelmä, mikä on huomioitu myös lainsäädännössä aikaisessa vaiheessa muihin länsimaihin verrattuna. Joihinkin rikosvahinkoihin on mahdollista saada korvausta Valtionkonttorista valtion varoista. Korvausta voi hakea, mikäli rikos on tapahtunut Suomessa ja uhrilla on rikoksen tekoaikana sekä korvaushakemuksen tekohetkellä ollut asuinpaikka joko Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Tällöin korvausta voi saada esimerkiksi henkilövahingoista, esine- ja taloudellisista vahingoista ja oikeudenkäyntikuluista Rikosvahinkolain 2 luvussa määrättyillä tavoilla. Mikäli rikos on tapahtunut ulkomailla, korvausta voi saada henkilövahingoista ja kärsimyksestä. Tällöin vaatimuksena on, että uhrilla on ollut kotipaikka rikoksen tekohetkellä Suomessa ja että uhri on ollut ulkomailla työn, opiskelun tai näihin rinnastettavan syyn takia. Moneen muuhun maahan erona on myös se, että vahingonkorvausvaatimus voidaan käsitellä rikosoikeudenkäynnin

yhteydessä. (Rikosuhripäivystys 2004, 19; Honkatukia 2011, 1; Rikosvahinkolaki 1:2§ ja 1:3§.)

Uhrin oikeusturvaa heikentäviä tekijöitä Suomessa ovat esimerkiksi niukat resurssit poliisilla ja oikeuslaitoksella. Myös uhrien auttamiseen tähtäävät tahot kärsivät jatkuvasti samasta ongelmasta. Varsinaisten tukipalveluiden kehittäminen alkoi Suomessa vasta 1990-luvulla, mikä on myöhemmin kuin monessa muussa länsimaassa (Rikosuhripäivystys 2004, 19; Honkatukia 2011, 1.)

Uhrien asemaa parannetaan käytännössä tuottamalla heille suunnattuja palveluita. Tällaisia palveluita voivat olla esimerkiksi uhreille suunnatut neuvontapalvelut ja henkisen tuen tarjoaminen. Tämän toiminnan tavoitteena on edesauttaa uhria selviytymään kokemuksestaan. Yksi tällaisten palveluiden tarjoaja Suomessa on Rikosuhripäivystys, jonka toiminta pohjaa vapaaehtoistyöhön ja sen tarkoitus on täydentää jo olemassa olevia sosiaalipalveluita. (Rikosuhripäivystys 2004, 21.)

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Aiheen valinta

Me molemmat suoritimme koulutukseemme liittyvän harjoittelujakson Helsingin poliisilaitoksella. Suoritimme harjoitteluun kuuluvan tutkinnan osion kokonaan rikostutkintayksikön rikostorjunta toiminnossa. Rikostorjunnassa tutkitaan pääsääntöisesti lyhytkestoisia ja rangaistusasteikoltaan kevyempiä rikostapauksia. Miettiessämme opinnäytetyömme aiheita huomasimme, ettemme kumpikaan olleet harjoittelumme aikana juurikaan antaneet asiakkaille ohjeistusta auttavista tahoista tai heidän tarjoamistaan tukitoimista.

Tämän lisäksi harjoittelujakson aikana toinen meistä pääsi kuulustelutodistajaksi tapaukseen, missä lähisuhdeväkivaltaryhmän tutkija kuulusteli asianomistajaa. Kuulustelun aikana ilmeni, että asianomistaja oli selkeästi auttavien tahojen tarpeessa. Kuulustelija hoiti tilanteen mallikkaasti ja asianomistaja pääsikin suoraan kuulustelun jälkeen auttavien tahojen piiriin. Kyseisen kuulustelun ansiosta, kiinnostuksemme aiheeseen heräsi. Lisäksi huomasimme, että oma osaamisemme ei ollut riittävällä tasolla. Itsensä kehittäminen alalla kuin alalla on tärkeää ja mikä olisikaan parempi tapa oppia, kuin opinnäytetyön tekeminen.

Tästä meille muotoutui aiheeksi: millaista yhteistyö poliisin asiakkaan auttamisessa on ja miten se toteutuu poliisin eri yksiköiden ja poliisin asiakkaita auttavien tahojen välillä Helsingissä?

Toivoimme, että haastattelujemme ja kyselyidemme avulla saisimme nostettua esiin aiheita, missä poliisin on syytä parantaa toimintaansa. Tutkimuksen tarkoituksena on löytää näkökulmia, joiden avulla toimintaa voitaisiin parantaa. Poliisin organisaatiossa on hyviä toimintatapoja ja käytänteitä, jotka eivät ole syystä tai toisesta löytäneet tietään jokaiselle, joka niistä voisi hyötyä.

Päätimme samalla selvittää, olisiko yleismuotoiselle oppaalle tarvetta. Oppaan ideana olisi antaa yleiskatsaus auttavista tahoista niin, että tilanteen tullen tutkija näkisi yhdellä vilkaisulla minkä auttavan tahon piiriin asiakas soveltuu ja miten tahoon tulee olla yhteydessä kansalaisen palveluun ohjaamiseen liittyvässä tapauksessa.

Poliisin toimintaa sekä rikosuhrien käsittelyä ohjaa laki ja direktiivit. Näitä lakeja ovat muun muassa poliisilaki, esitutkintalaki ja pakkokeinolaki. Direktiiveistä nousee esiin 2012/29/EU -direktiivi, eli niin kutsuttu Euroopan unionin rikosuhridirektiivi. Poliisin kuuluu antaa ohjeistusta rikoksen uhrille tämän käytettävissä olevista tukipalveluista ja niitä tarjoavista tahoista (Esitutkintalaki 4:18§ kohta 1). Myös tarjottavien tukipalveluiden sisällöstä säädetään esimerkiksi rikosuhridirektiivissä. Osa poliisin asiakkaista on kohdannut elämässään traumaattisen tilanteen, minkä takia apua antavien tukipalvelujen tarjoaminen korostuu.

3.2 Aiheen rajaaminen

Päätimme rajata opinnäytetyömme koskemaan vain Helsingin aluetta, koska olemme molemmat suorittaneet harjoittelujakson Helsingin poliisilaitoksella. Tämän lisäksi koko maata koskeva tutkimus aiheesta olisi resurssimme ja käytössä olevan ajan takia kohtuuttoman suuri. Poliisi.fi- sivustolta on löydettävissä listaus poliisin asiakkaita auttavista tahoista, mutta meidän lähtötietojemme mukaan listaan ei ole kirjattu kaikkia käytettävissä olevia tahoja ja toisaalta osa listattujen tahojen palveluista ei välttämättä ole tutkijoiden aktiivisessa käytössä. Tämän takia halusimme myös selvittää, mitä poliisin asiakkaita auttavia tahoja käytetään Helsingin poliisilaitoksella, miten yhteistyö tahojen kanssa käytännössä toimii, miten yhteistyö hyödyttää niin poliisia kuin tahoja ja miten sitä voisi kehittää.

Päädymme haastattelemaan Helsingin poliisilaitokselta neljää eri tutkinnanjohtajaa, jotka kaikki toimivat eri tutkintaryhmissä. Tämän lisäksi yhdessä haastattelussa oli mukana ryhmänjohtaja. Nämä ryhmät olivat lähisuhdeväkivalta, väkivalta, seksuaalirikokset ja päivittäistutkinta. Ensimmäiset kolme ryhmää valitsimme, koska lähtötietojemme mukaan näissä ryhmissä ollaan aktiivisesti yhteistyössä auttavien tahojen kanssa, ryhmien tutkimien rikosten luonteen takia. Halusimme ottaa päivittäistutkinnan mukaan, koska siellä tutkittavien juttujen määrä on huomattava ja vaikka tutkittavien rikosten luonne on yleensä lievempi, ei päivittäistutkinnassakaan voida lähtökohtana sulkea pois asiakkaan tarvetta tukitoimille.

Suoritimme poliisin asiakkaita auttavien tahojen haastattelut kyselylomakkeella, jonka lähetimme tahoille sähköpostin liitetiedostona. Tahot valikoimme mukaan kyselyyn poliisihenkilöiden haastatteluiden perusteella. Halusimme kohdistaa kyselyt juuri niille

tahoille, joita tällä hetkellä käytetään aktiivisesti Helsingin poliisilaitoksella rikostutkinnassa ja jotka tulivat esiin keskustelussa. Pyrimme valikoimaan tahot lähtökohtaisesti niin, että useampi kuin yksi tutkintaryhmä käyttää tahoa aktiivisesti.

3.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme tutkimusmenetelmänä käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta.

Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärrykseen. Sillä ei pyritä yleistämään vaan ymmärtämään olemassa olevaa ilmiötä. Sille tyypillistä on käyttää ihmisten puhetta ja tekstiä, kun taas kvalitatiivinen eli määrällinen tutkimus perustuu enemmänkin lukuihin. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, ettei aineistonkeruuvaiheessa ole mahdollista laatia yksityiskohtaisia kysymyksiä. (Kananen 2017, 32–35.)

Laadullisella tutkimuksella voidaan tarjota myös uusi tapa ymmärtää ilmiötä (Kananen 2017, 36). Tämän tutkimuksen lähtökohtana onkin, että poliisilla on jo valmiiksi jonkinlainen ymmärrys siitä, kuinka auttavien tahojen kanssa toimitaan ja milloin niitä tulee käyttää. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaankin ymmärtää ja mahdollisesti löytää parempi tapa toimia.

Koska tässä opinnäytetyössä selvitettävät asiat johtuvat ihmisistä ja ihmisten välisistä suhteista, ovat haastattelut hyvä menetelmä tämän ymmärtämiseen. Laadullisella tutkimuksella, haastatteluja hyväksi käyttäen, voidaan saada syvälinen näkemys tutkittavasta ilmiöstä. Näin voidaan selvittää esimerkiksi sitä, mistä ilmiössä on kyse, mistä tekijöistä ilmiö koostuu ja mitkä ovat tekijöiden väliset vaikutussuhteet. (Kananen 2017, 33.)

Aineistoa keräsimme teemahaastatteluilla sekä kyselylomakkeella. Kananen (2017, 91) mukaan sähköpostin liitetiedostona lähetetty kyselylomake ei ole kvalitatiivista vaan kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Hirsjärvi ym. (2009, 135–136) toteavat, että kvantitatiivista ja kvalitatiivista lähestymistapaa voi olla vaikea tarkkarajaisesti erottaa toisistaan. Niitä ei tulisi nähdä kilpailevina vaan pikemminkin toisiaan täydentävinä lähestymistapoina. Tämän lisäksi kirjassa todettiin metodin olevan enemmän kuin vain kerätty aineisto.

Toteutimme kyselylomakkeen kysymykset avoimiksi siten, että vastauksista olisi mahdollista tehdä myös laadullista analyysia. Kysymyksen asettelu muodostettiin niin, että monien vastausten odotettiin perustuvan kyselyyn vastanneen henkilön kokemuksiin ja mielipiteisiin. Edellä mainittujen perusteluiden takia, emme näe ristiriitaa laadullisen tutkimuksen toteuttamiselle, vaikka aineisto kerättiin osittain sähköpostitse kyselylomakkeella ja osittain teemahaastatteluilla.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Aineiston hankkiminen

Päädyimme tekemään opinnäytetyön selvittääksemme, millaista yhteistyö poliisin asiakkaan auttamisessa on ja miten se toteutuu poliisin eri yksiköiden ja poliisin asiakkaita auttavien tahojen välillä Helsingissä? Tähän aiheeseen lähdimme hakemaan tietoa tekemällä haastatteluja sekä kyselyitä sähköpostin välityksellä. Toteutimme yhteensä neljä teemahaastattelua, joista kolme oli yksilöhaastatteluita ja yksi ryhmähaastattelu. Kyselyt toteutimme lähettämällä kyselylomakkeen 8:lle Helsingissä toimivalle auttavalle taholle, joista 7 vastasi täyttämällä lähettämämme kyselylomakkeen.

4.2 Teemahaastattelut

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää valita henkilöitä, jotka tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon (Kananen 2017, 129). Päädyimme haastattelemaan henkilökohtaisesti neljää eri tutkinnanjohtajaa Helsingin poliisilaitoksella, joilla omien lähtötietojemme mukaan on osaamista ja kokemusta liittyen poliisin ja eri tahojen väliseen yhteistyöhön. Työkokemusta poliisin tehtävistä haastateltavilla oli 42:n ja 10:n vuoden välillä erilaisista poliisin tehtävistä. Valitsimme haastateltavaksi tutkinnanjohtajia, sillä uskoimme tutkinnanjohtajien kokonaiskuvan olevan laajempi kuin tutkijoilla.

Toteutimme yhteensä neljä teemahaastattelua, joista kolme oli yksilöhaastatteluita ja yksi ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelussa mukana oli Helsingin poliisilaitoksella toimivan läheisväkivaltaryhmän entinen tutkinnanjohtaja ja lisäksi myös ryhmänjohtajan asemassa toiminut rikosylikonstaapeli. Ryhmänjohtaja osallistui haastatteluun, koska hän oli työskennellyt pitkään saman tutkinnanjohtajan kanssa sekä rakentanut yhteistyökanavia yksikössään. Päädyimme haastattelemaan ryhmän entistä tutkinnanjohtajaa, koska hän oli toiminut ryhmässä usean vuoden ajan sekä ollut kehittämässä yhteistyössä toteutettavia käytäntöjä auttavien tahojen kanssa.

Ensimmäinen haastateltava toimi päivittäisrikostutkinnassa, ja oletuksemme olikin, että auttavien tahojen käyttö yksikössä on vähäisempää, johtuen tutkittavien rikosten luonteesta. Olennaista oli kuitenkin saada myös perustutkinnassa työskentelevän kokeneen tutkinnanjohtajan näkemys auttavien tahojen käytöstä, jotta voitaisiin ymmärtää tutkittavien rikosten vaikutus auttavien tahojen käyttämiseen. Tukipalveluiden käyttöä ei kuitenkaan tulisi rajata vain tiettyihin rikostyyppeihin, vaan niitä tulisi harkita aina

tapauskohtaisesti. Tämän lisäksi päivittäistutkinnassa tutkittavia rikoksia on määrällisesti eniten. Haastateltavat 2 ja 4 työskentelivät rikostutkinnan väkivalta-, ja seksuaalirikostutkinnassa.

Poliisien haastatteluilla pyrimme selvittämään, miten ja kuinka paljon poliisi tällä hetkellä käyttää auttavia tahoja. Tavoitteena oli saada selvyyttä myös siihen, miten yhteistyö eri tahojen välillä toimii, mitä ongelmia tahojen kanssa työskentelyssä on huomattu ja miten sitä voitaisiin mahdollisesti kehittää.

Poliiseja haastattelimme puolistrukturoidulla menetelmällä, teemahaastattelulla. Teemahaastattelussa kysymysten järjestyksellä taikka kysymysten muotoilulla ei ole suoranaisesti niin suurta merkitystä. Mielestämme teemahaastattelu oli oikea haastattelumuoto, sillä keskustelunomaisessa haastattelussa tulee usein esiin asioita, joista haastattelija ei ymmärrä kysyä. Teemahaastattelussa kysymysten asettelu ja järjestys ei ole niin tarkkaa, jonka takia keskustelu pysyy luontevana ja haastateltavien ajatukset asiassa. Teemahaastattelussa on mahdollista, että keskustelu karkaa itse aiheesta. Tarkentavien kysymysten avulla pystyimme johdattelemaan keskustelua haluamaamme suuntaan. Näin saimme aikaan mielestämme laadullisesti tasokkaita haastatteluita. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48)

Sirkka Hirsjärvi ja Helena Hurme kirjoittivat kirjassaan tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö, että: “Haastattelu on keskustelu, jolla on tarkoitus” (2004, 11). Meidän tarkoituksemme oli saada niin haastatteluihimme kuin kyselyymme vastaavat henkilöt puhumaan avoimesti ja kertomaan myös asioita, joita emme itse ymmärrä kysyä.

Haastattelupaikaksi valikoitui Helsingin poliisilaitos, joka on jokaisen haastateltavan työpaikka. Työpaikka on lähtökohtaisesti haastateltavalle tuttu ja turvallinen ympäristö, jolloin haastattelun onnistumisen mahdollisuus on suurempi. (Eskola & Vastamäki 2010, 30) Myös käytännön järjestelyjen kannalta, tämä oli helpoin vaihtoehto haastattelun toteuttamiselle.

Haastattelut nauhoitettiin, jotta haastattelutilanteessa pystyttiin keskittymään itse haastattelemiseen. Haastatteluista lyhin oli kestoltaan n. 40 minuuttia ja pisin n. 1 h 30

minuuttia. Tulemme käyttämään haastatteluista nimityksiä H1-H4. Näistä H3 oli ryhmähaastattelu.

4.3 Kyselyt auttaville tahoille

Haastattelujen lisäksi teimme sähköpostin välityksellä auttaville tahoille lähetettävän kyselylomakkeen. Yleisesti ottaen kyselyllä tarkoitetaan sähköisellä tai paperilomakkeella tehtävää tietojen hankintaa. Kyselyt voidaan osoittaa kokonaisuudessaan tutkittavalle joukolle tai osalle siitä. (Järvinen & Järvinen, 2004, 147.) Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli keskittyä keräämään tietoa organisaatioilta, jotka tulivat esiin haastatteluissa.

Kyselyn saaneista seitsemän täytti saamansa kyselylomakkeen ja kahdeksas taho totesi, ettei heillä ole varsinaisesti suoraa yhteistyötä poliisin kanssa eikä tätä kautta pysty vastaamaan kyselyyn. Nämä seitsemän tahoja olivat Rikosuhripäivystys, Suvanto Ry, Pääkaupungin turvakoti Ry, Pääkaupungin turvakoti Ry Lähisuhdeväkivaltatyön yksikkö, Helsingin Sovittelutoiminta, sekä Miessakit Ry:n väkivaltaa kokeneet miehet -toiminto ja Lyömätön linja. Tässä opinnäytetyössä tulemme käyttämään kyselyistä nimityksiä K1-K7.

Kyselylomakkeen kysymykset suunniteltiin avoimiksi ja siten, että ne vastaisivat osittain myös samoihin aiheisiin, kuin haastatteluissa esittämämme kysymykset. Näin menettelemällä, poliisin sekä auttavien tahojen näkökantojen vertailu on mahdollista.

4.4 Aineiston analysointi

Analyysimenetelmänä työssä käytettiin sisällönanalyysia. Sisällönanalyysissä tarkastellaan aineistosta löytyviä eroja ja yhtäläisyyksiä. Aineiston kuvaus pyritään saamaan esitettyä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105).

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, joten hankkimamme aineisto oli muutettava kokonaisuudessaan kirjalliseen muotoon (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Auttaville tahoille lähettämämme kyselylomakkeet olivat valmiiksi kirjallisessa muodossa, sillä tahot vastasivat kyselyyn kirjoittaen itse vastauksensa lomakkeelle ja lähettämällä ne takaisin tutkijoille. Teemahaastattelut nauhoitettiin nauhurilla, jonka takia äänitallenteet täytyi muuttaa tekstiksi sisällönanalyysia varten.

Haastatteluista saamamme aineisto litteroitiin, jotta laadullisen analyysin tekeminen oli helpompaa. Tutkimustehtävästä riippuu, kuinka tarkkaan litterointi on tehtävä. Litterointi tehtiin sanasta sanaan niin, kuin haastattelijä asian ilmaisi. Aineiston purkuvaiheessa ei tehty valintoja siitä, mikä on olennaista ja mikä ei. Litterointiin ei kuitenkaan merkitty taukoja, eikä esimerkiksi huokauksia, kuten tehtäisiin keskusteluanalyysissa. Jos keskustelu karkasi täysin aihealueen ulkopuolelle, ei tällaisia kohtia litteroitu. Lisäsimme litterointiin myös ajankohdat, jolloin on keskusteltu tietystä aiheesta. Tämän avulla pystyimme varmistamaan nauhalta kohdat, joita käytimme työssä suorina lainauksina. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 139-140.)

Litteroinnin jälkeen on olennaista selvittää, haetaanko aineistosta eroja vai yhteneväisyyksiä. Haimme tekstistä teemoittain yhteneväisyyksiä. Teemat muodostimme lukemalla materiaalia ja huomaamalla toistuvasti esiin nousevat asiat. Pyrimme keräämään kaikki yhtenevät mielipiteet haastatteluista, sekä kyselyistä samojen otsikoiden alle, jolloin saataisiin kuva siitä, kuinka moni kyselyyn ja haastatteluun vastanneista on samaa mieltä ja siitä kuinka tärkeänä asiaa pidetään. Niin sanotun teemoittelun avulla aineistosta pystyttiin hakemaan myös toiminnan logiikkaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä osiossa käymme läpi poliisien haastatteluista ja auttaville tahoille lähettämistämme kyselyistä saatuja tuloksia. Teemahaastatteluisa olleet poliisit olivat ennakkotietojemme mukaan kokeneita ja muutoin asiaan vahvasti perehtyneitä.

Kyselylomakkeen osoitimme niille toimijoille, jotka olivat nousseet esiin poliisien haastatteluissa. Yksi näistä yhteistyökumppaneista uhripalveluita tarjoavien tahojen lisäksi oli sovittelutoiminta, minkä halusimme myös ottaa mukaan tähän opinnäytetyöhön sen korostetun hyödyllisyyden takia. Tämä ryhmä ei kuitenkaan kata kaikkia tukipalveluiden tarjoajia edes Helsingin alueella.

Muutoin kyselyyn vastanneiden tahojen toiminta voidaan tiivistää pääosin samanlaiseen toimintapohjaan. Kaikki nämä tahot pyrkivät palveluillaan tarjoamaan tukea sen eri muodoissa sitä kaipaaville henkilöille. Toiminnan erot nousevat esiin siinä, kun tarkastellaan, miten palveluja tarjotaan ja kenelle.

5.1 Auttavien tahojen käyttäminen ja asiakkaan ohjaaminen

Asiakkaat ohjautuvat tukipalveluiden piiriin eri tavoilla. Osa asiakkaista ottaa itse yhteyttä palveluita tarjoavaan tahoon löydettyään itse tietoa tahon toiminnasta, tai sitten saatuaan ohjeistusta toisen toimijan kuten poliisin kautta. Kyselyiden perusteella kuitenkin suurin osa asiakkaista hakeutuu itse tukipalveluita tarjoavien tahojen asiakkaiksi.

Tarkoituksena poliisissa on pyrkiä aina tunnistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tapaukset, joissa tarvitaan auttavia tahoja tai normaalista poikkeavia yhteistyötahoja. Esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaryhmässä poliisin asiakkaalle pyritään tarjoamaan käytettävissä olevia tukipalveluita heti tutkinnan alkumetreillä. Käytännössä tämä tarkoittaa ensimmäistä kuulustelua tai puhelinsoittoa, jolloin kysytään asiakkaan suostumus yhteystietojen välittämiseen.

Jos voidaan sitten avittaa jollain tavalla nii totta kai pyritään auttamaan (H2).

Tutkijoiden tietoisuus auttavista tahoista kasvaa vähitellen. Tärkeässä osassa onkin koulutus ja useissa tapauksissa myös tutkijan oma kiinnostus sekä perehtyneisyys.

Päivittäisrikostutkinnan tutkinnanjohtajan mukaan tutkijoilla on tarvittava tieto auttavista tahoista informointiin. Heidän ryhmässään tahojen käytöstä on yleensä informoitu yksikön tai ryhmän palaverissa, sekä sähköpostijakelulla. Tätä kautta jokainen voi tallentaa tarvitsemansa tiedot itselleen ja siten ne ovat aina myös saatavilla. Myös seksuaalirikostutkinnassa oli tapana tiedon karttuessa luoda ohjeistus, sekä välittää se tutkijoille.

Tää palveluohjaus on vähän niin kuin semmonen toimintakulttuuri, et jos sitä ei oo ollu, niin sitten tutkijatkin vähän nihkeitä on sen suhteen ja kokee, et se on vähän ylimäärästä työtä. Ei nähdä, et itseasiassa se saattaa jopa vähentää sen tutkijan työtä tai helpottaa sitä. (H4.)

Jokainen haastateltava poliisi oli sitä mieltä, että valvonta- ja hälytyssektorilla toimivien poliisimiehien antama ohjeistus on ollut riittävää ja toivottu lisä kuulusteluissa tapahtuvaan informointiin. Haastateltavat kokivat, että pelkkä maininta jostakin auttavasta tahosta välittömästi traumaattisen kokemuksen jälkeen on auttanut uhria ymmärtämään auttavien tahojen olemassa olon sekä niiden tarpeellisuuden. Esimerkiksi Rikosuhripäivystyksen mainitseminen on johtanut siihen, että asianomistaja on kuulusteluun tullessaan tietoinen auttavasta tahosta tai jo hakeutunut avun piiriin poliisimiehen kehotuksesta.

Haastateltava 1 näki myös prosessin sisään rakennettujen, sekä kuulustelupöytäkirjassa olevien kohtien olevan auttavia tahoja omalla tavallaan. Näihin kuului haastateltavan mukaan muun muassa tukihenkilö, avustaja, suojelutarpeen arvio sekä sovittelu. Laki antaa poliisille veloitteita, niin sanottuja asianosaisten perusoikeuksia, joita haastateltavan mukaan ei sovi unohtaa auttavien tahojen käyttöä tarkastellessa.

Auttavan tahon valikoitumiseen vaikuttavat useat eri seikat, kuten rikos, uhrin sukupuoli ja ikä. Näiden ns. "faktatietojen" kanssa valikoitumiseen vaikuttavat myös muut seikat, kuten kokemukset. Eräät haastateltavat kertoivat yhteistyötahon valikoitumisen pohjautuvan niin tahojen omaan aktiivisuuteen kuin ajan kanssa saatuihin kokemuksiin. Kolmannen sektorin toimijoita on harkittava aina tapauskohtaisesti. Haastateltavat kokivat hyväksi sen, että on yksi toimija, joka ottaa kokonaisuuden ja koko perheen tapauksen hoidettavakseen. Tällöin asiakkaalle ei tule "ähkyä" tahojen määrän suhteen.

Auttavan tahon valikoitumisessa tärkeäksi kolmannessa haastattelussa nousi se, että taho pystyy toimimaan objektiivisesti koska tällöin kaikkien tarpeet tulee otettua huomioon. Tämän lisäksi tärkeänä tekijänä tahon valinnassa haastateltavat nostavat esille sen, että tahon pitää olla valmis tarjoamaan palveluitaan mahdollisimman pian sitä pyydettyä. Parhaimmillaan käytännössä auttava taho pääsee myös ottamaan asiakkaan vastaan heti poliisin suorittamien toimenpiteiden jälkeen, jolloin asiakas ei missään vaiheessa jää tyhjän päälle.

Haastateltava 1 koki suurimmaksi yhteistyökumppaniksi heidän tutkimissaan rikoksissa syyttäjänviraston, jonka kanssa tehdään yhteistyötä päivittäin. Tämän lisäksi yhteistyötä tehdään myös käräjäoikeuden ja sosiaalitoimen kanssa. Haastateltava koki, että rikosuhripäivystyksen ja muiden auttavien tahojen käyttö on vähäisempää, sillä väkivaltarikokset eivät kuulu pääsääntöisesti heidän tutkintaryhmässä tutkimiinsa rikoksiin.

Haastatteluista nousi yhtenä asiana esille sovittelun käyttökelpoisuuden tutkinnassa. Sovittelua voidaan käyttää erilaisissa rikosasioissa ja se helpottaa poliisin työmäärää tutkintaprosessin näkökulmasta. Sitä voidaan hyödyntää esimerkiksi niissä tapauksissa, mitkä eivät välttämättä etenisi tuomioistuimeen asti. Tällöin edes sovittelun kautta voitaisiin yrittää puuttua tilanteeseen. Sovittelu ei kuitenkaan missään vaiheessa poista muiden tukipalveluiden käytön mahdollisuutta. Sovitteluun ohjaamisen edellyttää asiakkaan suostumusta, niin kuin muutkin käsittelemämme tahot. Sovitteluun pääsemiseksi edellytetään myös itse varsinaista riitaa ja sitä, että asiakas ymmärtää sovittelun merkityksen rikosprosessissa. Asiakas voi ohjautua sovittelutoimiston asiakkaaksi niin poliisin, syyttäjän, sosiaaliviranomaisen, kuin riidan osapuolten oman toiminnan tuloksena.

Yhtenä yleisesti esiin nousseena asiana haastatteluissa korostettiin avun tarjoamista muille, kuin itse uhrille, kuten todistajille ja myös rikoksesta epäillyllekin. Haastateltava 4 korosti epäillyn ohjaamisen tärkeyttä, vaikka epäillyn ohjaaminen avun piiriin on yleensä haastavampaa kuin uhrin. Seksuaalirikoksissa epäilty saattavat kokea, että heidän teoilleen on ollut suostumus tai hyväksyntä. Epäillyn osalta tarjottu apu voi toimia ennalta ehkäisevässä roolissa, mikä parhaimmillaan saattaa ehkäistä rikollisen teon toteutumisen.

Pitää niin kuin ohjata ja vaikuttaa molempiin osallisiin. Nimittäin turha se on asianomistajaa suojella, jos epäilty jää kokonaan avutta ja oletetaan että se yks kaks lopettaa sen (H3).

Muutamit haastateltavat nostivat esille Rikosuhripäivystyksen käytettävien tahojen joukosta yleisimmäksi. Tämä johtuu siitä, että heille Rikosuhripäivystykseen ohjaaminen on "automaatio" jokaisen asiakkaan osalta, mikäli tämä kokee kaipaavansa tukipalveluita. Rikosuhripäivystyksen lisäksi tarjotaan oikeanlaista auttavaa tahoja riippuen esimerkiksi asianomistajan sukupuolesta ja iästä. Haastateltava 4 kertoi, että asianomistajan tullessa kuulusteluun, he ovat jo usein jonkun auttavan tahon piirissä, mutta kuulustelussa varmistetaan, että uhri saa apua.

Kaikki haastateltavat korostivat asiakkaan suostumuksen asettamia rajoja tukipalveluihin ohjaamisen yhteydessä. Tukipalveluiden käyttäminen on vapaaehtoista, minkä takia poliisin tulee kyetä ohjeistamaan asiakastaan niiden tarjoamista mahdollisuuksista. Haastateltavat 3 ja 4 lisäsivät tähän aiheeseen näkemyksensä siitä, kuinka pitkälle poliisin velvollisuus ulottuu ohjaukselta antaessa. Heidän mielestään kontaktin ottamista ei pitäisi antaa kokonaan asiakkaan vastuulle, vaan poliisin tulisi toimia yhteystietojen välittäjänä. Poliisin kyky vaikuttaa loppuu kuitenkin tähän, eikä poliisi pysty vaikuttamaan siihen, tarttuuko asiakas tarjottuun mahdollisuuteen. Joskus tilanne saattaa vaatia myös nopeampaa puuttumista, jolloin esimerkiksi poliisilaitoksilla olevasta moniammatillisesta Ankkuri-ryhmästä tai Rikosuhripäivystyksestä voidaan saada jonkin toimijan edustaja paikalle jo poliisiasemalla.

Saattaen ohjaaminen on aina oikeanlaista menettelytavoiltaan (K1).

Myös kyselyiden vastaukset ottivat kantaa siihen, kuinka ohjauksen tulisi tapahtua. Niiden mukaan poliisi yleensä pelkän suullisen kertomisen lisäksi antaa asiakkaalle jonkinlaisen esitteen tarjolla olevista palveluista. Samalla nostettiin esille usein voimassa oleva oletus siitä, että rikosuhri toimii yleensä itse aktiivisesti yhteydenottajana palveluihin. Tätä ei kuitenkaan pidetty hyvänä asiana, sillä rikosuhriin toimijuus ensikontaktin ottajana ei ole kokemusten mukaan vahva. Kyselyiden mukaan hyväksi koettu tapa on se, että poliisi välittää asiakkaan yhteystiedot taholle, minkä jälkeen taho ottaa kontaktia asiakkaaseen.

Tukipalveluihin ohjaaminen ja niistä kertominen antaa asiakkaalle mahdollisuuden tietää mitä rikosprosessin edetessä tapahtuu ja auttaa häntä tai hänen perheenjäseniään toimimaan oikein. (K1).

Tukipalveluiden ja asiakkaiden välinen työskentely vaihtelee riippuen täysin asiakkaan omista tarpeistaan. Yleensä asiakkaan ja tahon välinen toiminta pitää sisällään yhdestä muutamaan tapaamista/keskustelua, mutta joissain tapauksissa asiakassuhde voi kestää muutaman viikon. Sovittelutoimiston asiakassuhteet ovat luonteeltaan lyhyitä, vuonna 2018 ne kestivät keskimäärin 34 päivää. Asiakkaiden kanssa asiointi toteutuu pääosin puhelimitse.

5.2 Muu yhteistyö ja yhteydenpito

Yhteistyö poliisin ja auttavien tahojen välillä ei ole kuitenkaan pelkästään asiakkaan ohjaamista. Yhteistyötä voidaan tehdä myös esimerkiksi virka-avun muodossa. Kysely 6 toi esille esimerkin, missä poliisia on tarvittu turvaamaan tahon suorittamia toimenpiteitä, kuten asiakkaan kotona käyntiä. Etenkin väkivaltatapauksissa on tärkeää mahdollistaa ja turvata asiakkaan mahdollisuus päästä tarvittaessa käymään kotonaan. Poliisia saatetaan myös ajoittain tarvita tahojen omissa toimipaikoissa, mikäli asiakkaaseen kohdistuu akuuttia väkivallanuhkaa esimerkiksi puolison toimesta.

Päivittäisrikostutkinnan haastateltava kertoi syyttäjänviraston kanssa tehtävän yhteistyön olevan suuressa käytössä. Syyttäjien sijainti samassa talossa helpottaa kanssakäymistä. Syyttäjien kanssa keskustellaan rikostapausten tutkinnasta ja syyttäjien toiveista, sillä tarkoituksena on saattaa tutkittavat rikokset syyteharkintaan. Syyttäjänviraston lisäksi samassa talossa sijaitsevan sovittelutoiminnan kanssa yhteistyötä tehdään jatkuvasti. Samassa talossa sijaitsevien tahojen kanssa on helppo käydä keskustelemassa kasvokkain. Päivittäisrikostutkinnan haastateltava kertoi myös, että jotkut auttavat tahot haluavat omaehtoisesti tulla kertomaan palveluistaan, jolloin poliisi kuuntelee mielellään.

Lähisuhdeväkivaltaryhmä pitää yhteyttä tukipalveluita tarjoaviin tahoihin ja syyttäjään esimerkiksi virallisilla tapaamisilla, palavereilla ja muilla yhteydenotoilla. Näissä yhteydenotoissa voidaan jakaa palautetta ja käydä muutenkin läpi työn alla olevia juttuja. Tiiviin ja matalan kynnyksen yhteydenpidon takia prosessiin saadaan useamman siinä mukana olevan toimijan näkemys asian tilasta. Haastateltava totesi kuitenkin, että

palavereita ei kannata järjestää, jollei niistä ole hyötyä. Tämän takia, myös tasaisin väliajoin pidettävien haastattelujen tarpeellisuutta, tarkastellaan jatkuvasti. Virallisten palavereiden lisäksi haastateltavat kertoivat pitävänsä epävirallisia palavereita useiden eri tahojen kanssa. Erilaiset auttavat tahot kutsuvat heitä kahville, jolloin käydään keskustelua myös yhteistyöstä. Kahvitteluhetket eivät kuitenkaan vaikuta suoranaisesti auttavan tahon käyttöön, mutta tietoisuus puolin ja toisin lisääntyy.

Se on tosi hyvä et tiedetään, tunnetaan niitä ihmisiä, ettei oo vaan jotain anonyymejä sähköposteja (H4).

Seksuaalirikostutkinnan haastateltava kertoi, että käytössä on monenlaisia yhteistyökeinoja. Puhelinsoittoilla tapahtuva konsultointi ja keskustelu ovat yleisiä tapoja. Tämän lisäksi on säännöllisen epäsäännöllisiä palavereita. Edellä mainittujen tapojen avulla voidaan vaihtaa tietoja ja antaa palautetta yhteistyön toimivuudesta ja ideoista. Tahoilta saatu palaute välitetään tutkijoille, jolloin tieto leviää kaikille sitä tarvitseville. Joidenkin auttavien tahojen kanssa on sovittu toimintamalli, jonka avulla auttava taho voi yhdessä asiakkaansa kanssa soittaa ryhmän päivystyspuhelimeen ja sopia kuulusteluajan. Kuulustelussa henkilö voi kertoa tapahtuneen, jolloin poliisi voi samalla kertaa hoitaa rikosilmoituksen kirjaamisen sekä kuulustelun. Edellä mainittujen lisäksi auttavat tahot käyvät esittelemässä toimintaansa poliisilaitoksella ja joskus ryhmän jäsenet käyvät tutustumassa auttavan tahon toimintaan heidän tiloissaan.

5.3 Kehittämiskohteet ja onnistumiset poliisin ja auttavien tahojen välisessä yhteistyössä

Ensimmäinen haastateltava ei kokenut suoranaisia ongelmia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Haastateltavan mukaan yhteistyökumppaneilta saadaan palautetta vähintään kerran vuodessa. Auttavien tahojen käyttö on hänen mukaansa ollut määrällisesti enemmänkin kasvussa kuin laskussa.

Yhteistyön kehittämisestä haastattelevalla tuli mieleen säännölliset tapaamiset, erilaiset yhteydenotot, koulutustilaisuudet sekä mahdollisesti seminaarit. Haastateltavasta tuntui, että auttavien tahojen tarjontaa on tänä päivänä ehkä liikaakin, mutta poliisin tulee osata valikoita oikea taikka oikeat tahot tapaukseen liittyen. Tätä hän ei kuitenkaan kokenut ongelmana, vaan uskoi, että jokainen taho tällä saralla on varmasti paikkansa ansainnut.

Haastateltava koki myös, että jonkun auttavan tahon toimija voi tietää myös paremmin, mikä taho olisi asiakkaalle sopivampi, kuin heidän auttava taho.

Toinen haastateltava koki huonoksi sen, että nykypäivänä joudutaan suorittamaan kuulusteluja enenevässä määrin puhelimella tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jolloin vastuu palvelun käyttämisestä jää vielä enemmän henkilölle itselleen. Kysyttäessä ongelmista auttavien tahojen ja poliisin välisessä yhteistyössä, haastateltava ei kokenut suurempia sellaisia olevan. Haastateltavan mukaan mikään ei ole koskaan valmis ja aina voi kehittää. Haastateltavan mukaan tavoitteena on tietenkin se, että yhteistyö ja asiakkaan ohjaaminen saadaan menemään jouhevasti.

Kolmannen haastattelun kohdalla poliisit toivoivat, että tietynlainen vastavuoroisuus voisi olla kehittämiskohde. Palveluita joudutaan tutkinnan aikana ikään kuin myymään asiakkaalle ja siihen käytetään aikaa. Haastateltavat kokivat, että tieto siitä, onko kyseisestä ajankäytöstä ollut hyötyä, voisi motivoida tutkijoita ohjaamaan asiakkaita vieläkin tehokkaammin.

Niin sanotuissa "sana sanaa vastaan" -tilanteissa, joissa tapaus ei todennäköisesti tule johtamaan oikeusasteille asti, eikä epäilty saa rangaistusta, oli ongelmia. Haastateltavat pohtivat sitä, miksi kaikki tahot eivät tahdo nähdä sovittelun merkitystä. Haastateltavien mielestä sovittelu voi näissä tapauksissa toimia hyvin, sillä epäilty joutuu ottamaan edes jotain vastuuta tapahtuneesta. Haastateltavien mukaan näissä tapauksissa usein käykin niin, että epäilty ikään kuin myöntää tehneensä joltain osin väärin ja sovitaan yhteiset pelisäännöt jatkoa ajatellen. Tällä on ennalta estävä vaikutus. Tietenkin läheisväkivallassa täytyy olla erityisen tarkkana, mitkä tapaukset soveltuvat sovitteluun, mutta näytön puuttuessa on sovitteluun ohjaus parempi vaihtoehto, kuin pelkkä syyttämättäjättämispäätös.

Jos miettii rikosten ennalta estämisen näkökulmaa, mehän tehdään ihan puolinaista työtä, jos me ohjataan pelkästään uhrit (H4).

Neljännessä haastattelussa haastateltava ei ole huomannut mainittavia ongelmia siinä avussa, mitä ihmiset ovat auttavilta tahoilta saaneet. Haastateltava koki, että joskus epäillyt saattavat sanoa kuulustelussa, että yhteystiedot voi välittää auttaville tahoille. Tällä tavoin jotkut epäillyt saattavat antaa kuvan, että he katuvat tai myöntävät tehneensä väärin, mutta

eivät ikinä mene avun piiriin. Jos epäilty ei sitoudu avun piiriin he eivät välttämättä rupea miettimään mitä ovat tehneet ja mitä tulisi tehdä jatkossa toisin. Tällaisten tapausten takia haastateltava nosti kehitettävänä kohtana omassa ryhmässään esiin epäiltyjen pontevamman ohjaamisen auttavien tahojen piiriin. Tämän lisäksi haastateltava halusi korostaa epäiltyjen ohjaamista palveluiden piiriin.

Toisena ongelmana haastateltava on joskus kokenut tukihenkilöiden käytöksen kuulusteluissa. Haastateltavan mukaan olennaista on, että tukihenkilö ymmärtää, ettei hän saa vaikuttaa kuulustelun kulkuun. Haastateltava antoi esimerkiksi tilanteen, jossa tukihenkilö sanoo: "Muistatko kun kerroit minulle, että...". Tällöin asiasta kertoo tukihenkilö eikä asianomistaja itse. Tämän lisäksi tukihenkilö on joskus harkitsemattomilla sanoillaan luonut vääriä mielikuvia siitä, että poliisi olisi jonkun puolella.

Kyselyiden mukaan valtaosa asiakkaista on ollut tyytyväisiä poliisin toimintaan, vaikka kokemuksissa onkin vaihtelua. Positiivista palautetta poliisin toiminnasta on tullut varsinkin silloin, kun asiakas on tullut kuulluksi asiassaan ja kun poliisi on osannut antaa oikeanlaista ohjausta uhripalveluiden käytöstä. Negatiiviset kokemukset liittyvät muun muassa tilanteisiin, missä poliisi ei ole ottanut tilannetta vakavasti taikka väkivallan tekijää ei ole poistettu paikalta.

Myös ohjaamisen osalta kyselyt antavat pääosin positiivisen kuvan poliisin toiminnasta. Aihe ei ole sellainen, mikä automaattisesti nousee esille asiakkaan ja tahon välisessä vuorovaikutuksessa, mutta kyselyissä nostetaan esille kokemuksen tuoma näkökulma ja vaikutelma.

Ohjauksen antamisen suhteen esille nousi kuitenkin huomio liittyen siihen, antaako poliisi palveluun ohjausta tarpeeksi. Kaikki poliisin tehtävät eivät johda rikosilmoitukseen, mutta näissäkin tapauksissa voi olla tarve ohjaukselle. Mikäli tehtävään liittyvät henkilöt jäävät poliisin poistuttua samoihin tiloihin, esimerkiksi kotiinsa, voisi olla hyvä, jos poliisi voisi kuitenkin ohjata henkilöitä tilanteeseen sopivan avun piiriin.

Kysely 5 toi esille myös puutteita poliisin toiminnassa. Kyselyn mukaan poliisi ei välttämättä ole lainkaan kuullut asianosaista asiassa, tai ollut muutenkaan yhteydessä asiakkaaseen. Joskus asiakas on myös saattanut kokea poliisin käytöksen epäasialliseksi.

Myös erilaisten sanamuotojen käyttö on saattanut johtaa siihen, että asiakas ei ole ymmärtänyt käytettävän mahdollisuuden vapaaehtoisuutta.

Poliisi ei ole aina kuullut asiakasta (K5).

Poliisilla saattaa olla paljon tietoa käytettävissä olevista mahdollisuuksista, mutta tätä tietoa tulisi myös päivittää varsinkin poliisin sisäisessä tiedottamisessa. Esimerkiksi kysely 6 nostaa esille vähäisen palveluohjauksen vanhusten suhteen.

5.4 Yhteistyön hyödyt

Yhteistyö poliisin ja tukipaleluita tarjoavien tahojen välillä koetaan tärkeänä niin tahojen, poliisin, kuin yhteiskunnankin kannalta. Tärkeintä kuitenkin on, että asiakas saa tarvitsemaansa apua. Kaikki konkreettinen yhteistyö vahvistaa uhreille ja muille asianosaisille suunnattujen palveluiden kehittämistä, tiedon kulkua, laadun paranemista, asiakkaan oikeusturvaa ja rikosten ennaltaehkäisyä.

Kahden organisaation ääni yhdessä on yleensä yhtä laajempi (K1).

Yhteistyö tuo myös käytettävissä olevia toimintamuotoja esille mahdollisimman laajasti. Erityisesti asiakkaan näkökulmasta on tärkeää, että hän saa tiedon käytettävissä olevista mahdollisuuksista.

Asiakkaan näkökulmasta on tärkeää, että hän saa tietoa eri palvelujen tarjoajista ja saa halutessaan itselle sopivaa apua (K2).

Meille poliisin ohjaamat asiakkaat eivät helposti hakeutuisi oma-aloitteisesti (K3).

Auttavien tahojen hyödyllisyydestä poliisin toimintaan haastateltavat toivat keskeiseksi asiaksi esille sen, kuinka tukipalvelut voivat helpottaa tutkinnassa suoritettavia toimenpiteitä. Esimerkiksi tukihenkilön käyttö saattaa selkeyttää kuulusteltavan käsitystä tapahtuneista. Myös tukipalveluita käytettäessä asianomistaja pääsee purkamaan tunteitaan ja kokemuksiaan toiselle taholle, jolloin poliisi pääsee keskittymään paremmin omaan työhönsä.

Esimerkkinä poliisin työpainetta vähentävästä tekijästä useampi haastattelemistamme poliiseista nostivat esille sovittelun hyödyllisyyden. Poliisia kohtaan tuleva työpaine vähenee sovittelun ansiosta, sillä mikäli asianosaiset suostuvat sovitteluun, saadaan juttuun ratkaisu tätä kautta ja tutkittava juttu voidaan mahdollisesti rajoittaa. Näin voidaan säästää resursseja ja saadaan konkreettista ajan säästöä.

Varmuudella se lisää ihmisissä turvallisuuden tunnetta, ettei oo tarvinnut jäädä yksin (H1).

Päivittäistutkinnan tutkinnanjohtaja nostaa tukipalveluiden tuomana hyötynä poliisille sen, että palveluiden käyttäminen ja tarjoaminen lisäävät ihmisten turvallisuuden tunnetta. Tukipalveluiden avulla ihmisille tulee käsitys, ettei heidän tarvitse olla yksin tilanteessaan. Poliisin tehtävä on kuitenkin keskittyä rikoksen tutkimiseen ja sitä kautta rooli toimia auttavana tahona on rajallinen. Poliisin tehtävä on kuitenkin välittää tietoa käytettävissä olevista mahdollisuuksista.

Seksuaalirikosryhmän sekä lähisuhdeväkivallan tutkinnanjohtajat toivat myös esille sen, että heidän kokemustensa mukaan rikosten tekijöiden ohjaamien palveluiden piiriin vähentää rikosten uusimista. Tällä tavoin toiminnassa korostuu myös ennalta estävän toiminnan puoli. Kokonaisarvion tekeminen on kuitenkin vaikeata, koska ei voida saada tilastoa niistä rikoksista, mitä rikoksia tukipalveluihin ohjaaminen on estänyt.

5.5 Tuloksien yhteenveto

Tarkoituksemme tässä opinnäytetyössä oli selvittää, mitä yhteistyö poliisin ja poliisiin asiakkaita auttavien tahojen välillä on ja miten se toteutuu Helsingissä. Haastatteluista ja kyselyistä saatujen vastausten perusteella voidaan sanoa, että pääsääntöisesti yhteistyö sujuu hyvin ja että siihen ollaan tyytyväisiä, vaikka toimintaa voidaan aina kehittää.

Nykyinen käytäntö on toimiva (K7).

Tekemiemme haastatteluiden ja kyselyiden perusteella voidaan sanoa, että poliisin ja auttavien tahojen välistä yhteistyötä tehdään paljon, monella eri tavalla ja monenlaisten tapausten yhteydessä. Yhteydenpito on usein kiinni yksittäisten henkilöiden halusta ja aktiivisuudesta. Toimivaksi tavaksi on todettu muun muassa esittelykäynnit, jolloin pelkän

nimen lisäksi saadaan kasvot henkilöille, jotka työskentelevät kyseisellä organisaatiolla. Esittelykäynneillä poliisille tulee tutuksi tahon toiminta ja toisin päin. Tämä madaltaa kynnystä olla yhteydessä toiseen epäselvissä tilanteissa ja auttaa molempia osapuolia tekemään työnsä menestyksekkäämmin.

Käytettävän tahon valinta riippuu suuresti siitä, minkälaista rikosta poliisi tutkii. Osaa tahoista voidaan sanoa “kaikkien käytettäviksi”, koska ne keskittyvät antamaan ohjeistusta ja tukea kaikenlaisissa tilanteissa. Kuitenkin haastattelemissamme tutkintaryhmissä käytetään myös paljon niitä tahoja, jotka ovat suunnanneet palvelunsa tietyille asiakaskunnalle. Näiden tahojen käytön osalta korostuu poliisin tekemä harkinta ja tietämys asiakkaan tarpeista ja niitä vastaavista palveluista.

Ohjaamisen kannalta toiminta on hyvin pitkälle samanlaista eri tahojen välillä. Ohjaaminen perustuu vapaaehtoisuuteen, eli tarvitaan asiakkaan suostumus, jotta hänen yhteystietonsa voidaan lähettää tahon piiriin. Auttavat tahot ovat kokeneet asiakkaan tietojen välittämisen poliisiin toimesta toimivaksi menetelmäksi. Sekä poliisin että tahojen osalta pohdintaa herätti se, onko poliisin vastuulla ainoastaan informoida tarjolla olevista palveluista, vai myös olla välittämässä asiakkaan yhteystietoja.

...rikosuhurin itsenäinen toimijuus ei ole vahva ensikontaktin tekemisessä palveluntarjoajiin (K1).

Tässä asiassa eriäviä mielipiteitä tuli enimmäkseen haastatelluilta poliisihenkilöiltä, kun taas tahojen näkemys oli se, ettei kontaktin ottoa tulisi jättää pelkästään asiakkaan vastuulle. Toisaalta myös osalla poliiseista oli selvä näkemys siitä, että pelkkä auttavista tahoista informoiminen ei ole riittävää, vaan tiedot tulisi välittää auttavalle taholle poliisin toimesta, mikäli asianosainen siihen suostuu.

6 POHDINTA

Aloittaessamme tekemään opinnäytetyötämme tarkoituksenamme oli tehdä toiminnallinen opinnäytetyö, mikä pitäisi sisällään produktin. Suunnittelimme tämän produktin olevan jonkinlainen opas, mikä pitäisi sisällään yleisimmät Helsingin poliisilaitoksessa käytetyt tukipalveluita käyttävät tahot. Tämä opas oli tarkoitettu koko Helsingin poliisilaitoksen käyttöön. Pyrimme selvittämään haastatteluissa, onko tällaiselle oppaalle kysyntää. Purkaessamme haastatteluista huomasimme, että usea haastateltava piti tällaista opasta sinänsä hyvänä ideana, mutta heidän näkemyksensä esimerkiksi sen vaatimuksista kuten laajuudesta vaihtelivat.

Mikäs siinä. Jos näistä asioista pystyy semmosen tiivistetyn vetää. Täältäähän löytyy vino pino noita... (H1).

Se olis ihan huippu. Mones yhteydes oon sanonu, et se on ongelma, että meil on ihan hirveesti kaikkia hankkeita ja aputahoja, mutta niistä on vaikee löytää tietoo (H4).

Haastateltavien mielipiteet siitä, tulisiko oppaan olla mahdollisimman yleispätevä ja lyhyt vai pitkä ja kaiken kattava, vaihtelivat. Ehdotuksissa oli, että lyhyt opas sisältäisi tahoja, jotka tarjoavat palveluitaan lähes kaikenlaisten rikosten uhreille. Yhden ehdotuksen mukaan oppaan tulisi sisältää mahdollisimman paljon erilaisia auttavia tahoja.

Lyhyen, muutamia auttavia tahoja sisältävän oppaan, koimme siinä mielessä turhaksi, että yleisimmät auttavat tahot ovat varmasti poliisien tiedossa. Vaikka parannettavaa auttavien tahojen tarjoamisessa haastateltavien mielestä onkin, emme usko, että opas olisi ratkaisu yleisimpien, kaikkien tuntemien tahojen käytön lisäämiseen.

Kaiken kattavan oppaan heikkoudeksi osa haastateltavista koki sen ajantasaisuuden, sekä sen, että auttavien tahojen käytön lisäämisessä, tulisi lähteä liikkeelle niin sanotuista perusasioista.

Haastatteluiden pohjalta meille heräsi keskustelua siitä, sopiiko meidän tekemämme tutkimus tällaisen oppaan pohjaksi, tai kuinka me voisimme tehdä sen sellaisille tutkintaryhmille, missä osaaminen tällä aihealueella on jo erittäin vahvaa. Helsingin

poliisilaitoksella on useita erillisiä ohjeita tukipalveluista, joten tällaisen oppaan tekeminen olisi kuitenkin mahdollista esimerkiksi jonkin toisen tutkimuksen yhteydessä suunnattuna yleisesti poliisien käyttöön. Tämän seurauksena päädyimme tekemään tutkimuksellisen opinnäytetyön, johon ei kuulu toiminnalliselle opinnäytetyölle tyypillistä produktia.

Haastattelujen purkaminen oli mielenkiintoinen tehtävä, koska niiden kautta pääsimme näkemään jonkin verran kyseisen ryhmän toimintaa ja käytäntöjä. Haastatteluiden välillä nousi esille niin yhtäläisyyksiä kuin erojakin ja nostamme niitä esille tässä osiossa. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että ainakin kaikissa meidän haastattelemissa tutkintaryhmissä työskentelevillä tutkijoilla ja tutkinnanjohtajilla, on saatavilla tarvittava tieto käytettävissä olevista tukipalveluista. Suurimpana erona tässä aiheessa nousi kuitenkin tiedon käsillä olo. Lähisuhdeväkivaltaryhmän tai seksuaalirikosryhmän haastatteluissa meille tuli sellainen tuntuma, että käytännöt liittyen tukipalveluiden käyttöön ovat ikään kuin sisään rakentuneet ajan kuluessa. Tätä selittää näissä kahdessa ryhmässä tutkittavien rikosten luonteet.

Laki asettaa poliisille velvoitteita ohjata asiakas auttavien tahojen piiriin. Jokainen haastateltu poliisi toikin esille, että vähimmäisvaatimukset tulevat laista. Tämän lisäksi prosessissa on sisäänrakennettuja toimintatapoja, joiden ansiosta tukipalveluihin ohjaaminen tapahtuu.

Vaikka auttavien tahojen käyttämisestä pyritään poliisin organisaatiossa tekemään järjestelmällistä ja jokapäiväistä toimintaa, on sen toteuttaminen kuitenkin paljon kiinni yksittäisten ihmisten halusta saada toimintakulttuurista toimiva ja joustava. Auttavien tahojen monipuolinen käyttö on kiinni tutkijan omasta perehtyneisyydestä. Rikosylitarkastaja Jonna Turusen mukaan yksittäiselle poliisimiehelle riittävä toimenpide ohjauksen suhteen on ohjata kaikki uhrin Rikosuhripäivystykseen, josta tarvittaessa tapahtuu edelleen ohjaus. Poikkeuksena tähän ovat akuuttia apua tarvitsevat uhrin. (Tikkanen 2018, 26.)

Yhtenä esimerkkinä järjestelmällisyyteen pyrkimisestä on asianomistajan kuulustelupöytäkirja -lomakkeeseen tullut kohta: "auttavista tahoista informointi". Mikäli tutkija lukee ja toteuttaa kuulustelupöytäkirjassa olevat kohdat alusta loppuun asti järjestelmällisesti, tulee asianomistaja varmasti tietoiseksi auttavista tahoista. Sen sijaan epäillyn kuulustelupöytäkirja -lomakkeessa ei tämän kaltaista kohtaa ole.

Erittäin tärkeään osaan tutkimuksessa on noussut epäiltyjen ohjaaminen auttavien tahojen piiriin. Jotkut haastateltavista pitivätkin tätä vähintään yhtä tärkeänä asiana, kuin uhrien ohjaamista. Rikoksista epäiltyjen ohjaaminen auttavan tahon piiriin on puuttumista ongelmien syihin, poliisin keskittyessä enemmänkin alun perin niistä johtuviin seurauksiin eli rikoksiin.

Poliisilain 1. luvun 1. pykälän mukaan poliisin tehtäviin kuuluu muun muassa rikosten ennalta ehkäiseminen (Poliisilaki). Useat haastateltavat sekä auttavat tahot näkivätkin epäiltyjen ohjaamisen auttavien tahojen piiriin ennalta estävänä toimintana. Myös poliisihallituksen ohjeen (POL-2018-41886) tahtotila on, että rikollisen toiminnan aiheuttajiin puututaan. Eli toimiessa lakien, määräysten ja ohjeiden mukaan tulee myös epäiltyjä ohjata auttavien tahojen piiriin. Auttavat tahot helpottavat rikoskierteeseen joutuneen ihmisen palaamista kaidalle tielle. Näin ollen poliisin ohjattaessa epäiltyjä, on pienempi todennäköisyys, että sama tekijä syyllistyisi ainakaan saman tyyppiseen rikokseen.

Ohjattaessa epäiltyjä auttavien tahojen piiriin tulee tietää sopivat tahot. Tämä ei olekaan aina helppoa, sillä kaikki tahot eivät auta epäiltyjä. Jossain tapauksissa myös epäillyn tekemä rikos on tekijä, joka vaikuttaa siihen haluaako auttava taho auttaa henkilöä. Haastattelussa kävi ilmi, että kaikki tahot eivät tahdo olla tekemisissä esimerkiksi seksuaalirikoksista epäillyn henkilön kanssa. Usein epäillyille tarjottavat tahot ovatkin keskittyneet tietynlaisiin rikoksiin ja tekijöihin. Tämä vaatii tutkijalta perehtyneisyyttä. Rikosuhripäivystykseen on helppoa ohjata jokainen asianomistaja, samanlaista yleispätevää tahoja epäillyille ei ole.

Edellä mainittujen syiden takia koulutus ja ohjeistus on ensiarvoisen tärkeää. Tutkijoiden sekä tutkinnanjohtajien kiinnostus ja ymmärrys asian tärkeyttä kohtaan ovat olennaisessa osassa auttavien tahojen käytössä ja sitä myöten poliisin ennalta estävässä toiminnassa.

Useammassa haastattelussa sekä kyselyssä käy ilmi, että pelkkä asianosaisen informoiminen auttavista tahoista ei useinkaan ole riittävä toimenpide. Asianosainen tai todistaja ei välttämättä kaiken tapahtuneen ja tapahtuvan keskellä jaksa, ymmärrä tai muista olla yhteydessä auttavaan tahoon itse. Tämän takia oikeampi toimenpide onkin pyytää asiakkaan lupa yhteystietojen välittämiseen auttavalle taholle. Mikäli asiakas ei

suostu yhteystietojen välittämiseen, voi toissijaisena keinona olla informointi ja mahdollisesti auttavan tahon esitteen antaminen.

Haastateltavien ryhmissä oli toisistaan poikkeavia käytäntöjä auttavien tahojen käyttämisessä. Toisissa ryhmissä esimerkiksi rikosuhripäivystyksen tarjoaminen asianomistajalle oli joka kerta automaatio, kun taas toisissa ryhmissä korostettiin tutkijan omaa vastuuta tilanteen arvioimisessa. Auttavat tahot toivatkin kyselyissä esiin sen, että ohjaamista voisi olla entistä enemmän. Tätä puoltaa muun muassa asiakkailta kuultu mielipide siitä, ettei poliisi ole aina *kuullut asiakasta*. Mikäli asiakkaita ohjattaisiin vahvemmin auttavien tahojen piiriin, voisivat he päästä keskustelemaan mieltä painavista asioista ammattilaisen kanssa siihen varatulla ajalla.

Auttavien tahojen käyttö tuo poliisitoimintaan hyötyjä, joita ei voi pitää vähäisinä. Edellä mainittu ennalta estävä työ on poliisin lakisääteinen tehtävä. Tämän lisäksi poliisin kuulustelut ovat tarkoitettu tietyn asian läpi käymiseen. Asiakkaalla voi olla traumaattisen tapauksen jälkeen paljon tunteita, joista olisi syytä keskustella ammattilaisten kanssa. Kun näin tapahtuu, on asiakkaan ajattelu todennäköisesti jäsentyneempää ja loogisempaa itse kuulustelutilanteessa.

Yksilön henkisen hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että traumaattisen kokemuksen jälkeen asiasta voi keskustella ammattilaisen kanssa. Poliisien kohdatessa traumaattisia tilanteita, on käytössä erilaisia toimintamalleja, joiden avulla psyykkisiltä oireilta vältyttäisiin. Voiko asiakas olla tällaisen tapauksen kohdatessaan eriarvoisessa asemassa? Siviilit saattavat kokea poliisille arkiset tapahtumat uhkaavina tai traumaattisina kokemuksina. Tämän takia poliisin tulisi ymmärtää ohjata asiakas auttavien tahojen piiriin, vaikka itse kokisikin, ettei samanlaisen tapahtuman jälkeen tarvitsisi apua. Avun tarjoaminen ei maksa poliisille mitään. Yksilölle sillä voi olla todella suuri merkitys.

Opinnäytetyökysymyksemme oli: millaista yhteistyö poliisin asiakkaan auttamisessa on ja miten se toteutuu poliisin eri yksiköiden ja poliisin asiakkaita auttavien tahojen välillä Helsingissä? Olemme tuoneet opinnäytetyössämme esille tapoja, joilla yhteistyötä tällä hetkellä toteutetaan ja millä tavalla se voisi olla jatkossa tehokkaampaa. Opinnäytetyössämme on tuotu esiin niin hyviä kuin huonojakin puolia poliisin sekä auttavien tahojen toiminnassa. Tämän lisäksi opinnäytetyömme tuo esiin seikkoja, joita poliisien tulisi ottaa huomioon asiakkaiden ohjaamisessa auttavien tahojen piiriin. Lain

määrittelemät vähimmäisvaatimukset sekä poliisin tehtävät aihepiirissä on otettu huomioon.

Opinnäytetyömme kysely- ja haastattelupohjat olisimme voineet suunnitella paremmin niin, että ne olisivat olleet helpommin vertailtavissa toisiinsa, jolloin tuloksia olisi ollut helpompi tarkastella. Kehittämiskohteiden yksilöiminen ja löytäminen materiaalista oli haastavaa, sillä mielipiteet toiminnan kehittämisestä olivat joiltain osin ristiriidassa keskenään.

7 LÄHTEET

KIRJALLISET LÄHTEET JA JULKAISUT:

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010: Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2010: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva, PS-kustannus.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004: Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki, Tammi.

Järvinen, Pertti & Järvinen, Annikki 2004: Tutkimustyön metodeista. Tampere, Opinpajan kirja.

Kananen, Jorma 2017: Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kero, Lilli 2017: Rikoksen uhrin asema – Materiaalipankki apuna uhrin kohtaamisessa. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Kjällman, Petra 2004: Rikoksella Loukattu – Rikoksen uhrin käsikirja. Helsinki, Suomen Mielenterveysseura, SMS-Tuotanto Oy.

Pääkkönen, Päivi 2018: Rikoksen uhri rikosuhripäivystyksen palveluiden piirissä – oikeusavustajapankki täsmentämään rikoksen uhrille tarjottavaa tukea. Turun ammattikorkeakoulu, AMK-opinnäytetyö.

Tikkanen, Toomas 2018: Rikoksen uhrin asema. Rikosuhridirektiivi ja sen vähimmäisvaatimusten mukainen uhrin auttaminen sekä sen riittävyys ja edelleen kehittäminen. Poliisiammattikorkeakoulu. AMK-opinnäytetyö.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki, Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi – Uudistettu laitos. Helsinki, Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuorila, Helena & Siltaniemi, Aki 1999: Unohdettu rikoksen uhri? Tutkimus rikosuhripäivystyksestä Suomessa. Helsinki, Stakes.

Tuorila, Helena 2000: Apua uhrien ehdoilla – Tutkimus Suomen Rikosuhripäivystyksen vaikuttavuudesta. Helsinki, Stakes.

OIKEUDELLISET LÄHTEET:

2012/29/EU: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU, rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta.

HE 66/2015 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi esitutkintalain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Poliisihallitus 2018: Rikoksen uhrin ohjaaminen ja rikosasioiden sovittelu. Ohje. POL-2018-41886

SÄHKÖISET LÄHTEET:

Helsingin sovittelutoiminta 13.3.2019. Luettavissa: <http://www.sovittelutoiminta.fi/>

Honkatukia, Päivi 2011: Uhrin rikosprosessissa – haavoittuvuus, palvelut ja kohtelu, Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 252, Helsinki. Luettavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152425/252_Honkatukia_2011.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Miessakit Ry 7.1.2019. Luettavissa: <https://www.miessakit.fi/fi/toimintamuodot>

Rikosuhripäivystys 21.12.2018. Luettavissa: <https://www.riku.fi/fi/rikosuhripaivystys/>

Suvanto Ry 13.3.2019. Luettavissa: <https://www.suvantory.fi/>

HAASTATTELUT:

Rikoskomisario 9.1.2019: Helsingin poliisilaitos

Rikoskomisario 9.1.2019: Helsingin poliisilaitos

Rikoskomisario ja rikosylikonstaapeli 11.1.2019: Helsingin poliisilaitos

Rikoskomisario 16.1.2019: Helsingin poliisilaitos

KYSELYT:

Helsingin Sovittelutoiminta, Johtava sovitteluohjaaja 21.1.2019: sähköpostikysely

Miessakit ry lyömätön linja, Psykoterapeutti 15.1.2019: sähköpostikysely

Miessakit ry väkivaltaa kokeneet miehet, vastaava väkivaltatyöntekijä 21.1.2019: sähköpostikysely

Pääkaupungin turvakoti ry Lähisuhdeväkivaltatyön yksikkö, Esimies, väkivaltatyön asiantuntija 21.1.2019: sähköpostikysely

Pääkaupungin turvakoti ry turvakoti, vastaava sosiaalityöntekijä 6.2.2018: sähköpostikysely

Rikosuhripäivystys, Etelä-Suomen aluejohtaja 16.1.2018: sähköpostikysely

Suvanto ry, suunnittelija 14.2.2019: sähköpostikysely

LIITTEET

Liite 1

HAASTATTELURUNKO

- Mitä auttavia tahoja käytetään, miten ja miksi?
- Miten kontakti otetaan?
- Miten yhteistyö käytännössä toteutuu?
- Kuinka tahon valikoituminen ohjautuu?
- Kuinka tutkijoita on ohjeistettu asiassa?
- Kuinka usein ja missä vaiheessa auttavia tahoja käytetään?
- Näkemys, millaisia eroja eri (tutkinta)ryhmien välillä on tahojen tarjoamien palvelujen käytössä?
- Tutkinnan ja kentän rooli palvelujen tarjoamisessa?
- Onko havaittu jotain ongelmia nykyisessä käytännössä/toiminnassa?
- Miten toimintaa voisi kehittää?
- Miten yhteistyö hyödyttää poliisin toimintaa?
- Olisiko opas hyödyllinen tai vaihtoehtoisesti mikä muu apu asiaan?

Liite 2
KYSELYLOMAKE

1. Tahon esittely
2. Toiminnan kuvaus
3. Millaiset asiakkaat ovat teidän kohderyhmää?
4. Miten asiakkaat päätyvät palvelujenne piiriin?
5. Millaisia asiakassuhteenne ovat? (esim. pituus, vaatimukset)
6. Ovatko kaikki palvelunne maksuttomia?
7. Miten poliisin kanssa tehtävä yhteistyö tapahtuu käytännössä?
8. Miten toivotte asiakkaan ohjaamisen palvelujenne piiriin tapahtuvan?
9. Mitä hyötyjä koette poliisin ja organisaationne välisestä yhteistyöstä syntyvän? (Organisaation ja asiakkaan näkökulma)
10. Miten asiakkaat ovat kokeneet poliisin toiminnan?
11. Onko poliisi osannut antaa oikeanlaista ohjeistusta?
12. Oletteko havainneet ongelmia yhteistyössä poliisin kanssa?
13. Miten yhteistyötä voisi kehittää?